

ΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΤΟΥ ΣΙΝΩΝΑ (VERG. *Aen.* II 57-198):
ΜΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το επεισόδιο του Σίνωνα (*Aen.* II 57-198) αποτελείται από 142 στίχους, από τους οποίους οι 110 περιέχουν το λόγο που ο Σίνων απευθύνει προς τους Τρώες.

Ο λόγος του Σίνωνα έχει ήδη μελετηθεί και αναλυθεί από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Το ενδιαφέρον των μελετητών έχει επικεντρωθεί κυρίως στον εντοπισμό των πηγών του Βιργιλίου και στην αναζήτηση των πρωτότυπων στοιχείων που ενσωματώνει ο ποιητής στην προσωπικότητα του Σίνωνα¹, καθώς και στην ανάλυση του λόγου με βάση τους κανόνες της ρητορικής². Ωστόσο η ιδιομορφία και η αποτελεσματικότητα του λόγου του

1. Βλ. A.L. Keith, «The Sinon Episode in Vergil», *CW* 15 (1922), σσ. 140-142· W.-H. Friedrich, «Exkurse zur Aeneis», *Philologus* 94 (1940-41), σσ. 142-174· R. G. Austin, «Virgil and the Wooden Horse», *JRS* 49 (1959), σσ. 16-27 (κυρίως σσ. 19-20)· J. M. Hoek, «Sino en Dido», *Hermeneus* 36 (1965), σσ. 172-182· H. Paoletta, «Graecus ille dolis instructus et arte Pelasga (*Aen.*, II, 153)», *Latinitas* 16 (1968), σσ. 251-267· B. Manuwald, «Improvisi aderunt. Zur Sinon - Szene in Vergils Aeneis (2, 57-198)», *Hermes* 113 (1985), σσ. 183-208· J.H. Molyneux, «Sinon's narrative in *Aen.* II», *Latomus* 45 (1986), σσ. 873-877. Βλ. επίσης J.W. Jones (Jr), «Trojan Legend: Who is Sinon?», *CJ* 61 (1965), σσ. 122-128 και W. Clausen, «The Wooden Horse», στο *Virgil's Aeneid and the Tradition of Hellenistic Poetry*, Univ. of California Pr. / Berkeley-Los Angeles-London 1987, σσ. 34-36.

2. Βλ. J.P. Lynch, «Laocoön & Sinon: Virgil, Aeneid 2.40-198», *G&R* 27 (1980), σσ. 170-179. Μια γενικότερη θεώρηση της λειτουργίας της ρητορείας στο δεύτερο βιβλίο της *Αινειάδας*, που δεν περιορίζεται σε θέματα τεχνικής, παρέχει η εργασία του Μ. Πασχάλη, «Η ρητορεία και το θέμα του Δούρειου Ίππου στην *Αινειάδα*», στα πρακτικά του Γ' Πανελληνίου Συμποσίου Λατινικών Σπουδών (5,6 και 7 Νοεμβρίου 1987), Θεσ/νίκη 1989, σσ. 77-97. Οι λόγοι που υπάρχουν στην *Αινειάδα* αποτέλεσαν αντικείμενο μελέτης των ρωμαίων γραμματικών αλλά και αντικείμενο μίμησης από τους ρωμαίους συγγραφείς. Ο Κοϊντιλιανός συχνά παραθέτει χωρία από την *Αινειάδα* για να διευκρινίσει όρους της ρητορικής. Στο 4ο βιβλίο των *Saturnalia* του Μακρόβιου ένας από τους ομιλητές επιχειρεί να αποδείξει ότι ο Βιργίλιος γνώριζε όλες τις μεθόδους της ρητορικής ώστε να προκαλεί πάθος. Και μάλιστα για να δείξει πώς μια *oratio pathetica* επιτυγχάνει τους σκοπούς της, διαλέγει το 2ο λόγο της Ήρας (*Aen.* VII 2 93-322). Ακόμη στην αρχή του

συνίσταται στο ότι, ενώ ο λόγος ανκμισβήτητα οργανώνεται με βάση τις αρχές της ρητορικής, σε καμιά περίπτωση δεν γίνεται αντιληπτός από το ακροατήριο προς το οποίο απευθύνεται ως ρητορικό κείμενο, γιατί ενδέχεται το μνδύα της προσωπικής μαρτυρίας. Η εργασία αυτή αποσκοπεί στο να προβάλλει εκείνα τα στοιχεία του λόγου που τον κατοχυρώνουν στη συνείδηση του ακροατήριου του (Τρώες) ως προσωπική μαρτυρία ενός επιζώντος, του Σίνωνα. και στη συνείδηση των ακροατών της αφήγησης του Αινεία (Διδώ-Κιρχηδόνιοι) καθώς και των αναγνωστών του έργου ως αριστοτεχνικό ρητορικό λόγο στην υπηρεσία της εξαπάτησης των Τρώων.

Μετά τη σύντομη αναφορά του Αινεία - αφηγητή του δεύτερου βιβλίου της Αινειάδας στην πρέμβση του Λαοκρόντα σχετικά με το Δούρειο Ίππο, η χρήση του *ecce* (57) από τον Αινεία σηματοδοτεί την εμφάνιση ενός νέου προσώπου, του Σίνωνα¹. Το σχόλιο του Αινεία που αφορά το Σίνωνα *qui se ignotum venientibus ultro, | ... obtulerat* (59-61), τοποθετώντας σε εμφατική θέση στο τέλος του στίχου 59 το επίρρημα *ultro*, είναι σημαντικό ώστε να εκτιμήσουμε σωστά το λόγο του Σίνωνα που ακολουθεί. Η λέξη *ultro* χρησιμοποιείται για να δείξει ότι ο Σίνων επιθυμούσε

του βιβλίου διατυπώνεται η άποψη-στην οποία όλοι οι παριστάμενοι συμφωνούν- ότι η ικανότητα του Βιργιλίου στη ρητορική δεν είναι μικρότερη από την ποιητική του ικανότητα. Ο T.C. Donatus στα σχόλιά του αντιμετωπίζει ουσιαστικά όλο το έργο ως ένα λόγο, απ' όπου μπορεί κανείς να αντλήσει παραδείγματα για να κάνει σαφείς τους κανόνες της ρητορικής τέχνης. Ο Σέρβιος μάλιστα αναφέρει ότι οι ρητοροδιδάσκαλοι χρησιμοποιούσαν τμήματα από το έργο ως παραδείγματα στη διδασκαλία της ρητορικής. Αλλά και ο ίδιος ο Σέρβιος πολλές φορές κάνει παρατηρήσεις που αφορούν τη ρητορική του κειμένου. Γι' αυτά βλ. G. Highet, *The Speeches in Vergil's Aeneid*, Princeton-N. Jersey 1972, σσ. 3-7 και M.L. Clarke, «Rhetorical Influences in the Aeneid», *G&R* 18 (1949), σσ. 14-27.

1. Όλες οι παραπομπές στο κείμενο του Βιργιλίου είναι από την έκδοση του R.A. B. Mynors, *P. Vergili Maronis Opera*, Oxonii 1969. Το *ecce* χρησιμοποιείται συχνά στη λατινική κωμωδία στα σημεία εκείνα του έργου που ένα πρόσωπο κάνει απροσδόκητα την εμφάνισή του ή όταν ανατρέπεται η ομαλή πορεία των πραγμάτων. Γι' αυτό βλ. R.G. Austin, *P. Vergili Maronis Aeneidos Liber Secundus*, Oxford 1964, σ. 52 ad 57. Στην αφήγηση του Αινεία το *ecce* σηματοδοτεί την απροσδόκητη εμφάνιση του Σίνωνα και παράλληλα προδιαγράφει την κατάληξη του επεισοδίου, που θα οδηγήσει σ' ένα διαφορετικό αποτέλεσμα απ' αυτό που επιθυμεί ο Λαοκρόντα σε σχέση με την τύχη του Δούρειου Ίππου. Το *ecce* ουσιαστικά συμπυκνώνει με δραματικό τύπο την αλλαγή πορείας των γεγονότων που θα είναι αποφασιστική για την τύχη της Τροίας. Επιπλέον το *ecce* προσδίδει τη ζωντάνια και τη συναισθηματική ένταση που ταιριάζει στην αφήγηση ενός αυτόπτη μάρτυρα της καταστροφής της Τροίας, του Αινεία. Ακριβώς γι' αυτό, επειδή η αφήγηση του Αινεία στο 2ο βιβλίο είναι εξιστόρηση της προσωπικής εμπειρίας του ήρωα και ως εκ τούτου είναι συναισθηματικά φορτισμένη, το *ecce* χρησιμοποιείται με μεγαλύτερη συχνότητα (*Aen.* II 203, 318, 403, 526, 673, 682) απ' ό,τι στα άλλα βιβλία. Γι' αυτό βλ. Lynch, *G&R* 27 (1980), σ. 170 και σ. 178 σημ. 1.

να συλληφθεί και γι' αυτό ο ίδιος «κνέλαβε την πρωτοβουλία» (*ultra*) να πέσει στα χέρια των Τρώων. Με το επίρρημα *ultra* ο Αινείας προσδιορίζει τον «κυθορμητισμό» του Σίνωνα ως επικίνδυνο και προειδοποιεί τους ακροατές του (Διδώ - Κρηγηδόνιοι) ότι όλα τα στοιχεία εκείνα που στο λόγο του Σίνωνα προβάλλουν τον κυθορμητισμό του υπόκεινται τελικά σ' ένα σχέδιο απάτης. Ωστόσο ακριβώς πάνω σ' αυτόν τον «κυθορμητισμό» του θεμελιώνει ο Σίνων την αφήγησή του ως «μικτυρία», καθώς μόνο έτσι κατορθώνει να κτασθήσει αποτελεσματική τη «ρητορική» του λόγου του. Παράλληλα αυτός ο επίπλοτος κυθορμητισμός του Σίνωνα επιτελεί τον απώτερο στόχο της απάτης του, καθώς ενισχύεται από τον άδολο χαρκτηρή και τον χυστερόβουλο κυθορμητισμό των Τρώων, όπως αυτός αναδεικνύεται από τον Αινεία με την επανάληψη του ίδιου επιρρήματος (*ultra*) στο στίχο 145 και μάλιστα με την τοποθέτησή του στην ίδια εμφατική θέση (*his lacrimis vitam damus et miserescimus ultra*). Πρόκειται ουσιαστικά για ένα είδος επανάληψης, που καθώς επιτρέπει στις αισθήσεις μας ν' αναπτύξουν συνδέσεις ανάμεσα στις δυο διαφορετικές κειμενικές στιγμές (στ. 59 / στ. 145)¹, φανερώνει ότι ανάλογα με το υποκείμενο προς το οποίο συνδέεται το *ultra* κάθε φορά, τροποποιείται και η σημασία του: στην περίπτωση του Σίνωνα το *ultra* γίνεται εμβληματικό της ιδιότυπης «ρητορικής της απάτης» του λόγου του, στην περίπτωση των Τρώων αναδεικνύει τον άδολο χαρακτήρα τους που εξυπηρετεί τελικά την απάτη του Σίνωνα.

Ο Σίνων ανέλαβε την πρωτοβουλία (*ultra*) να θέσει σ' εφαρμογή ένα σχέδιο (στ. 60 *hoc ipsum ut strueret Troiamque aperiret Achivis*)² και έχοντας εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του (στ. 61 *fidens animi*) είναι έτοιμος για όλα, ακόμη και για το ενδεχόμενο της απτυχίας του σχεδίου του

1. Η τοποθέτηση του *ultra* και στις δύο περιπτώσεις στην ίδια θέση του στίχου αποσκοπεί στην επίτευξη ασύνειδων συνδέσεων ανάμεσα στις δυο κειμενικές στιγμές από την πλευρά του αναγνώστη, καθώς λειτουργεί όπως τα μνημοτεχνικά στοιχεία της λογοτεχνίας. Η «κυθορμητική», ασύνειδη επισήμανση του συσχετισμού των δύο στίχων από τη πλευρά του αναγνώστη αξιοποιείται στη συνέχεια από τον ποιητή για την επίτευξη ενός «συνειδητού» στόχου, να δείξει δηλ. ότι το επίρρημα *ultra* υπάγεται στον «τροποποιητικό λόγο», ώστε ανάλογα με το υποκείμενο εκφοράς του τροποποιείται και η σημασία του. Γι' αυτό βλ. Τ. Todorov, *Ποιητική*, μτφρ. Αγγέλα Καστρινάκη, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1989, σ. 61.

2. Το *hoc ipsum* αναφέρεται στο σκοπό του Σίνωνα που ήταν ακριβώς το να συλληφθεί και να οδηγηθεί μπροστά στον Πρίαμο. Αυτοί ήταν οι αρχικοί του στόχοι ώστε να επιτύχει τον απώτερο σκοπό του που είναι *Troiam aperire Achivis*, δηλ. να εξασφαλίσει στους Έλληνες την είσοδο στην Τροία, πράγμα που θα επιτευχθεί μόνο αν κατορθώσει να πείσει τους Τρώες να οδηγήσουν το Δούρειο Ίππο μέσα στην πόλη. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 53 ad 60.

που θα τον οδηγήσει στο θάνατο (στ. 62 *seu certae occumbere morti*). Ωστόσο αφού πέτυχε τον πρώτο στόχο του, δηλαδή κατόρθωσε να αποφύγει το θάνατο κατά τη σύλληψή του, μπορεί να θέσει σ' εφαρμογή το δόλιο σχέδιό του (στ. 62 *versare dolos*), η επιτυχία του οποίου εξαρτάται από την προσεκτική απόκρυψη των προθέσεών του. Ως εκ τούτου εμφανίζεται όπως ακριβώς θα ανέμεναν οι Τρώες, δηλ. *turbatus* (67)¹. Η εικόνα της αδυναμίας που ο ίδιος ο Σίνων προβάλλει μέσω της προσποιητής ταραχής του ενισχύεται από τις αντικειμενικές συνθήκες της σύλληψής του, στις οποίες ο Αινείας πρκαπέμπει με το χρεκκτηρισμό *inermis* (67) που αποδίδει στον αιχμάλωτο. Ήδη μέσθ από την περιγραφή του Αινεία είδαμε ένα Σίνωνα *manus...post terga revinctum* (57), έρμιο στα χέρια των βοσκών που τον τραβούσαν (στ. 58 *trahebant*) και αντικείμενο χλευασμού (στ. 64 *certant includere capto*). Η όλη περιγραφή του Αινεία δείχνει ότι ο Σίνων εμφανίζεται ανυπεράσπιστος και αβοήθητος (*inermis*) στα χέρια των Τρώων και λογικά ακίνδυνος γι' αυτούς. Όμως με τη φράση *accipe nunc Danaum insidias* (65) ο Αινείας προειδοποιεί τους ακροατές του (Διδώ - Καρχηδόνιοι και αναγνώστες) ότι αυτή η εικόνα φυσικής αδυναμίας του Σίνωνα ουσιαστικά εξυπηρετεί τα σχέδιά του, καθώς του δίνει τη δυνατότητα να προκαλέσει τον οίκτο των Τρώων και να γίνει πιστευτή η ιστορία που θα διηγηθεί για να όσα υπέφερε στα χέρια των Ελλήνων.

Πρόκειται ουσιαστικά για μια κατάσχεση φαινομενικής αδυναμίας, όπως με ιδιχίτερα λεπτό αλλά και πρκασττικό τρόπο δείχνει ο ποιητής στο στίχο 68. Στο στίχο αυτό ο σπονδαίος στον 5ο πόδα [*constitit / atqu(e) oculis Phrygi / (a) agmina / circum / spexit*] αναδεικνύει με αποτελεσματικό τρόπο την αργή κίνηση του βλέμματος του Σίνωνα πάνω στα *Phrygia agmina*². Ο αργός και εξεταστικός τρόπος με τον οποίο ο Σίνων κτευθύνει το βλέμμα του (*oculis... circumspexit*) κάθε άλλο πρκα έναν άνθρωπο που «τα έχει χιμένθ» δείχνει. Η χρήση του σπονδαίου προβάλλει ακριβώς αυτή την αποφασιστικότητα του Σίνωνα και πρκαλληλα

1. Το σχόλιο του Servius auctus στο στίχο 67 (*et hoc ad fidem faciendam: non enim turbatus, supra enim ait «seu versare dolos, seu certae occumbere morti»*) ενισχύει την άποψη πως η ταραχή του Σίνωνα είναι προσποιητή. Αντίθετη άποψη διατυπώνει ο Austin, ό.π., σ. 55 ad 67 που θεωρεί ότι ο Σίνων ήταν πράγματι ταραγμένος λόγω της κακής μεταχείρισης που είχε ήδη υποστεί και πιστεύει πως η λέξη *turbatus* αποδίδει τη γενική εικόνα που έδινε ο Σίνων, δηλ. ενός ταλαιπωρημένου ανθρώπου. Οι παραπομπές στα σχόλια του Servius και Servius auctus πρέρχονται από την έκδοση των G. Thilo - H. Hagen, *Servii Grammatici qui feruntur in Vergilii carmina commentarii*, vol. I, *Aeneidos Librorum I-V Commentarii*, Hildesheim 1961.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 55 ad 67 και R.D.Williams, *The Aeneid of Virgil. Books 1-6 edited with Introduction and Notes*, Macmillan St. Martin's Pr. 1971, σ. 222 ad 68.

δείχνει ότι η κάθε του ενέργεια δεν γίνεται βεβιασμένα υπό το κράτος της ταραχής.

Τα μονοσύλλαβα του στίχου 69 με τα οποία ο Σίνων αρχίζει το λόγο του καθώς και το *aut quid iam* του επόμενου στίχου επιτείνουν τον αργό ρυθμό του *circumspectit* (68) και δείχνουν με πόση προσοχή οργωνώνει ο Σίνων το λόγο του¹. Αρχικά ο Σίνων μιλά σύντομα (στ. 69-72) και απλά· δεν έχει τίποτα να ελπίζει πκρά μόνο το θάνατο και αποκλείει το ενδεχόμενο οι Τρώες να του δείξουν οίκτο. Ο λόγος του εισάγεται με το επιφώνημα *heu* (69) που σηματοδοτεί, από την αρχή ήδη, το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται. Αυτό το αδιέξοδο στη συνέχεια συγκεκριμενοποιείται όταν με την ερώτηση *quae me aequora possunt/accipere?* (69-70) ο Σίνων δηλώνει ότι δεν υπάρχει κανείς τόπος να τον δεχθεί. Με έξυπνο τρόπο ο Σίνων στους επόμενους στίχους παρουσιάζει το αποκορύφωμα του αδιεξόδου του, καθώς δεν μπορεί να περιμένει τίποτε ούτε από φίλους (στ. 71 *cui neque apud Danaos usquam locus*) ούτε από εχθρούς (στ. 71-2: *et super ipsi / Dardanidae infensi poenas cum sanguine poscunt*).

Σ' αυτούς τους 4 στίχους (69-72) ο Σίνων με αριστοτεχνικό τρόπο θέτει τα θεμέλια πάνω στα οποία θα στηρίξει όλη την αφήγηση - μαρτυρία που ακολουθεί. Κατ' αρχάς με έμφαση τονίζει ότι οι σχέσεις του με τους συμπατριώτες του έχουν διαταραχθεί ανεπανόρθωτα, σε βαθμό που να μη περιμένει πια καμιά βοήθεια απ' αυτούς (στ. 71 *cui neque apud Danaos usquam locus*). Μάλιστα η χρήση του *neque...usquam* (71) αντί του *nusquam* προβάλλει εντονότερα την οριστική ρήξη των σχέσεών του με τους Έλληνες, πράγμα που επιτείνει το αδιέξοδό του και αποτελεί το λόγο της δυστυχίας του (στ. 70 *misero mihi*). Επιπλέον (στ. 71 *super*) δεν μπορεί να ελπίζει ότι θα συννητήσει τον οίκτο των Τρώων, οι οποίοι μάλιστα επιζητούν το θάνατό του (στ. 72 *poenas cum sanguine poscunt*). Ο Σίνων κλείνοντας το λόγο του με την προοπτική του θανάτου του δίνει μια δραματική διάσταση στην κατάστασή του και προκλεί τον οίκτο των Τρώων. Παράλληλα έχει ήδη εξάψει την περιέργειά τους, καθώς αναφέρθηκε στη ρήξη των σχέσεών του με τους συμπατριώτες του. Επιπλέον ο Σίνων επιχειρεί μια πρώτη σύγκριση ανάμεσχα στους Έλληνες και τους Τρώες, που βασίζεται -όπως έξυπνα υπονοεί- στην προσωπική του εμπειρία. Οι Έλληνες αποτελούν πια γι' αυτόν οδυνηρό παρελθόν και δεν κυριαρχούν στη σκέψη του, όπως δείχνει η χρήση του εμπρόθετου προσδιορισμού *apud Danaos* (71)², καθώς το πρόβλημα που τον απασχολεί είναι το αδιέξοδο της

1. Βλ. Austin, ό.π., σ. 56 ad 69.

2. Με τη χρήση του εμπρόθετου προσδιορισμού *apud Danaos* ο Σίνων επισημαίνει ότι ο ίδιος δεν μπορεί να βρίσκεται σε κανενός είδους σχέση με τους Δαναούς, είτε σε επίπεδο χώρου (γειτονία μαζί τους) είτε σε επίπεδο συναισθημάτων (ψυχική αποξένωση).

κατάστασής του (*cui neque ...usquam locus*) πκρά η σχέση του με τους Δκνχούς. Αντίθετα το πκρόν κχι το μέλλον του συνκρτάτχι άμεσα με τις αποφάσεις που θκ πάρουν οι Τρώες, οι οποίοι κυρικρχούν στη σκέψη του, όπως δείχνει η χρήση της ονομαστικής *Dardanidae* (72) στην αρχή του στίχου. Επίσης η χρήση του *ipsi* στο τέλος του προηγούμενου στίχου (71) είναι εμφκντική κχι μ' αυτήν ο Σίνων αποσκοπεί ν' αποκκλύψει τις σκέψεις του σχετικά με τους Τρώες:¹ ο ίδιος είχε ελπίσει ότι θκ συνκντήσει καλύτερη μετκχείριση από τους κατá γενική ομολογία ευγενικούς Τρώες, κκλλά αφήνει νκ εννοηθεί ότι ουσικστικά δεν διαφέρουν σε τίποτε από τους Δκνχούς.

Η αντίδρσχη των Τρώων αποδεικνύει ότι δεν έχουν κκνένκ κοινό στοιχείο με τους Δκνχούς, κκλλά ότι εμφορούντχι από κισθήμκτχι οίκτου κχι συμπάθεικς γικ τους ακκξιοπκθούντες. Τα σύνθετχι ρήμκτχι *con-versi* (*animi*) κχι *com-pressus* (*impetus*) (73-74) σηκκτοδοτούν το ξκφκνικό κύκκ συμπάθεικς γικ τον ακκμάλωτο που δικπέρκσε τους Τρώες². Το ενδικφέρον των Τρώων επικεντρώνετχι στο πρόσωπο του ακκμκλώτου, από τον οποίο ζητούν νκ μάθουν *quo sanguine cretus* (74). Η ομηρική φόρμουλα *τίς πόθεν εις άνδρωϊν, πόθι τοι πόλις ήδὲ τοκῆες ακκικκθίστκτχι από μια φράση, όπου η ιδιόμορφη χρήση του ρήμκτος hortari + ακκκρέμκφκτο (hortamur fari)³ αφενός υπονομεύει το ομηρικό μοντέλο επικοινωνίκς με τον ξένο κχι αφετέρου ακκδεικνύει τον εντελώς ιδικίτερο τύπο σχέσης που ακκπτύσσεται ανάμεσκ στα δύο μέρη (Τρώες - Σίνων). Αυτός ο ιδικίτερος τύπος σχέσης ακκδεικνύεται από τη χρήση της λέξης *sanguine*, κκκθώς η επανάληψη της λέξης στο στόκκ των Τρώων επκκκπροσδιορίζει τους όρους της σχέσης ανάμεσκ στους ίδιους κχι τον ακκμάλωτο. Οι Τρώες δεν πρόκκκται *roenas cum sanguine roscere*, όπως νομίζει ο Σίνων (72), κκλλά ζητούν νκ μάθουν τη γενιά του (*quo sanguine cretus*). Στην περίπτωση αυτή η επκκκλήψη της λέξης *sanguine* κχι μάλικστχι η τοποθέτησή της κχι σκίς δυο περιπτώσεις στην ίδικ θέση του στίχου ακκτί νκ προβάλλει σε σηκκσιολογικό επίπεδο σχέσεις ταυτότητκς, ακκδεικνύει τις σχέσεις ακκτίθεσης κχι σηκκτοδοτεί τη μεταστροφή των Τρώων.*

Παράλληλα η σκοπιμότητα που εξυπηρετεί η ακκικκκτάστκχη του ομηρικού μοντέλου επικοινωνίκς με τον ξένο από τη φράση *hortamur fari quo sanguine cretus* (74) κκκθίστκτχι φκνερή από τη συμπλήρωσή της με το στίχο 75: *quidne ferat; memoret quae sit fiducia capto*. Η γνώ-

1. Βλ. Austin, ό.π., σ. 56 ad 71.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 56 ad 73.

3. Η σύνταξη αυτή δεν ακκκντά-στην πόληση πριν από το Βιργίλιο. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 56 ad 74.

μη μας είναι πως με το στίχο αυτό ο Βιργίλιος σαφώς προσδιορίζει την αφήγηση του Σίνωνα που ακολουθεί ως μαρτυρία, καθώς εδώ παρουσιάζει τους Τρώες να τον «προκχλούν» να μιλήσει για την περίπτωσή του, να επικεντρώσει την αφήγησή του στα περιστασιακά της ζωής του και με βάση αυτά να αναφέρει σε τι στηρίζει τις όποιες ελπίδες του.

Την άποψη αυτή φίνεται πως ενισχύει και η χρήση της λέξης *fiducia*: η *fiducia* έχει σαφώς υποκειμενική και προσωπική αξία καθώς θεμελιώνεται πάνω στην προσωπικότητα και τα βιώματα του ομιλητή¹. Οι Τρώες μόνο από ένα τέτοιο λόγο με έντονο προσωπικό και βιωματικό χαρακτήρα μπορούν να πεισθούν και να δείξουν με τη σειρά τους εμπιστοσύνη στον αιχμάλωτο. Ο Σίνων θα τους δώσει αυτό ακριβώς που ζητούν: ένα λόγο με κυρίαρχα τα στοιχεία της προσωπικής μαρτυρίας, ένα λόγο που προβάλλει σε πρώτο πλάνο τη βιωμένη εμπειρία του ώστε να ανταποκρίνεται στο διπλό πεδίο αναφοράς της *fiducia* που υιοθετούν οι Τρώες: *fiducia* από την πλευρά του ομιλητή - αιχμάλωτου και *fiducia* τυτούσημη με τη *fides* από την πλευρά των Τρώων ως αποδεκτών του λόγου του Σίνωνα.

Ο Σίνων αρχίζει το λόγο -μαρτυρία με τη φράση *cuncta equidem tibi, rex, fuerit quodcumque, fatebor/vera* (77-78). Η ομολογία *cuncta...fatebor vera* λειτουργεί όπως η ένορκη κατάθεση του μάρτυρα στο δικαστήριο - «ορκίζομαι να πω την αλήθεια, όλη την αλήθεια και μόνον την αλήθεια:» - που πράγεται στο χώρο μιας υπόσχεσης (*fatebor*, χρόνος μέλλον) με την οποία ο «μάρτυρας» αναλαμβάνει δεσμευτικά μια ευθύνη απέναντι στον εκφραστή της επίσημης εξουσίας των Τρώων, τον Πρίαμο (*tibi, rex*). Η ομολογία της αλήθειας προβάλλεται ως το απόλυτο αίτημα της μαρτυρίας του, καθώς η λέξη *vera* τίθεται εμφαντικά στην αρχή του στίχου 78. Παράλληλα η αλήθεια αναδεικνύεται από το Σίνωνα ως σημαντικότερη αξία γι' αυτόν προσωπικά, καθώς θεωρεί πως προέχει η ομολογία της, οποιασδήποτε κι αν είναι οι συνέπειές της (*fuerit quodcumque*). Με τη χρήση του *quodcumque* ο Σίνων παραπέμπει γενικά στις συνέπειες που μπορεί να έχει η ομολογία της αλήθειας, τις οποίες ο ίδιος πρόθυμα δηλώνει πως θα δεχθεί, αλλά κυρίως παραπέμπει με έμμεσο τρόπο στο θάνατο ως ενδεχόμενη συνέπεια των όσων θα ομολογήσει. Η χρήση του *quodcumque* έχει το πλεονέκτημα να παραπέμπει γενικά σ' ό,τι ενδέχεται να συμβεί και ειδικότερα στο θάνατο ως ενδεχόμενη συνέπεια, όπως φαίνεται από το σχόλιο του Servius auctus: *sane «quodcumque» vetusta voce mortem significari Lucilius docet*.

1. Βλ. G. Puccioni, «Quae sit fiducia capto», *PP* 9 (1954), σ. 433: «perché fiducia che ha comunemente valore soggettivo, è la fiducia in sé stessi e nelle proprie cose».

Όλα αυτά βεβαιώνει ο Σίνων με τη χρήση του επιρρήματος *equidem*, το οποίο μάλιστα, καθώς συνάπτεται με το α' πρόσωπο του ρήματος (*fatebor*) προβάλλει τον έντονο προσωπικό χαρακτήρα που θα έχει η αφήγηση του ομιλητή¹. ό,τι θα ακολουθήσει είναι ακριβώς ό,τι αφορά το Σίνωνα και μόνον αυτόν, είναι η μαρτυρία - αφήγηση της δικής του εμπειρίας και γι' αυτό ακριβώς από την αρχή δηλώνεται ότι θα είναι αληθινή.

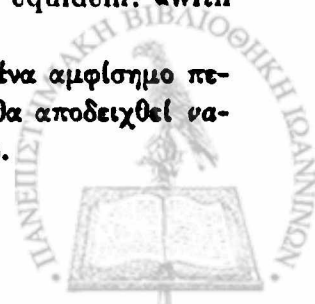
Σ' αυτή την προοπτική εντάσσεται και η άμεση παραδοχή της ελληνικής καταγωγής του από το Σίνωνα με τον εμφατικό τρόπο *neque me Argolica de gente negabo* (78), παραδοχή που ο ίδιος θεωρεί ιδιαιτέρως σημαντική [*hoc primum* (79)]. Ο εμφατικός τρόπος *neque...negabo* αποδοχής της αργολικής του καταγωγής δείχνει πως ο Σίνων, αναλαμβάνοντας συνειδητά τις όποιες ευθύνες προκύπτουν από μια τέτοια παραδοχή, παράλληλα αναλαμβάνει να είναι υπεύθυνος και για τη μαρτυρία του ενώπιον του ίδιου του εκυτού του. Ο Σίνων δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι προσκομίζει μια αξιόπιστη μαρτυρία παρά μόνο εάν δικτείνεται ότι είναι σε θέση να μαρτυρήσει ενώπιον του εκυτού του, να εγγυηθεί γι' αυτήν στον ίδιο τον εκυτό του· αυτό τον υποχρεώνει να αναφερθεί στον εκυτό του και να δώσει αρχικά τα στοιχεία της ταυτότητάς του.

Επιπλέον για να τεκμηριώσει το λόγο του ως αξιόπιστη μαρτυρία είναι αναγκαίο να εγγυηθεί για τον εκυτό του και την αξιοπιστία του: *nec, si miserum Fortuna Sinonem / finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.* (79-80). Με την υπόσχεση *nec (fortuna)...vanum etiam mendacemque (Sinonem)...finget* ο Σίνων εγγυάται ότι είναι υπεύθυνος για τη μαρτυρία του κυρίως ενώπιον του εκυτού του, τον οποίο χαρακτηρίζει με όρους που παραπέμπουν στην ειλικρίνειά του. Ο Σίνων εγγυάται στους αποδέκτες της μαρτυρίας του ότι δεν πρόκειται να αποδειχθεί *vanus*, «ψεύτικος» και *mendax*, «ψεύτης».

Με τη χρήση των επιθέτων *vanus* και *mendax* δικτείνεται το διπλό πεδίο αναφοράς, αφενός στην ανεπιμέλεια του χαρακτήρα του Σίνωνα ως «μάρτυρα» και αφετέρου στους όρους πρόσληψης της «μαρτυρίας» αυτής από τους αποδέκτες της (Τρώες). Διότι αν *vanus* είναι εκείνος που η δημόσια εικόνα του δεν ανταποκρίνεται σ' αυτό που πραγματικά είναι, δηλ. αν *vanus* είναι εκείνος που εξοπτά τον εκυτό του προδίδοντας τη φύση του, τότε ο Σίνων δεν πρόκειται να αποδειχθεί τέτοιος² και ως «μάρτυρας»

1. Για τη σημασία του *equidem* όταν συναρτάται με το α' πρόσωπο βλ. Ch. T. Lewis & Ch. Short, *A Latin Dictionary*, Oxford 1969 (= 1879), s.v. *equidem*: «with 1 pers. in affirming a fact concerning one's self».

2. Με βάση αυτή τη σημασία της λέξης *vanus*, η φράση αποκτά ένα αμφίσημο περιεχόμενο, καθώς ο Σίνων πράγματι δε θα προδώσει τη φύση του, δεν θα αποδειχθεί *vanus* και θα φέρει σε πέρας την αποστολή που του ανέθεσαν οι δικοί του.

θα επιβεβαιώσει την ακεραιότητα του χαρακτήρα του. Αν *mendax* είναι εκείνος που σκόπιμα δίνει μια άλλη εικόνα του εαυτού του με σκοπό την εξαπάτηση των άλλων, τότε ο Σίνων δεν πρόκειται να αποδειχθεί τέτοιος, γεγονός που επιτρέπει στους Τρώες - αποδέκτες της μαρτυρίας του να τον εμπιστευτούν.

Παράλληλα η αναφορά του Σίνωνα στην Τύχη (*Fortuna*), στον αστάθμητο παράγοντα της ζωής του ανθρώπου, ενισχύει το επιχείρημα για την αξιοπιστία του χαρακτήρα του. Η τύχη ως *improba* (80), ως «κακόβουλη» που είναι, μπορεί να υπερβεί όλα τα όρια, ακόμη κι εκείνα που θέτει το δίκαιο¹ αλλά δεν έχει τη δυνατότητα να αλλοιώσει το χαρακτήρα του Σίνωνα, αφού αυτός έχει διαμορφωθεί και δεν υπόκειται στις αλλαγές της Τύχης. Την ακεραιότητα του χαρακτήρα του, αλλά και την ειλικρίνειά του, έρχεται να στηρίξει η εκτενής αναφορά του Σίνωνα στον Παλαμήδη και την άδικη κατδίκη του από τους Έλληνες. Ο Σίνων αρχίζει τη διήγησή του με την περιπέτεια του Παλαμήδη, δηλ. μια ιστορία αληθινή, που ήταν γνωστή στους Τρώες. Όπως ορθά επισημαίνει ο Σέρβιος στο σχόλιό του στο στ. 81: *et utitur bona arte mendacii, ut praemittat vera et sic falsa subiungat. nam quod de Palamede dicit verum est, quod de se subiungit falsum*. Η πρόταξη της αληθινής ιστορίας του Παλαμήδη, ενός ανθρώπου του οποίου η διαμάχη με τον Οδυσσέα ήταν γνωστή στους Τρώες, εξυπηρετεί θυμάσια το σχέδιο της απάτης του Σίνωνα, καθώς έτσι η ειλικρίνειά του δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Πάνω στην αληθινή ιστορία του Παλαμήδη ο Σίνων θέτει τα θεμέλια της πλαστής ιστορίας που θα διηγηθεί στη συνέχεια, *ut fidem sequentibus faciat* όπως ορθά παρατηρεί ο Σέρβιος στο σχόλιό του στο στίχο 83.

Η αιτία της θανάτωσης του Παλαμήδη από τους Έλληνες που αναφέρει (στ. 84 *quia bella vetabat*) αποτελεί επινόηση του Σίνωνα² και πρόκειται για μια λεπτομέρεια που αναδεικνύει τα φιλειρηνικά αισθήματα του Παλαμήδη. Παράλληλα, καθώς ο ίδιος ο Σίνωνας εμφανίζει τον εαυτό του ως σύντροφο και συγγενή αυτού του εξαιρετικού άνδρα (στ. 86 *illi me comitem et consanguinitate propinquum*), η λεπτομέρεια αυτή αποκτά ιδιαιτέρη σημασία γιατί προβάλλει ταυτόχρονα και το φιλειρηνικό χαρακτήρα του Σίνωνα.

1. Ο χαρακτηρισμός της τύχης με το επίθετο *improbus* έχει το πλεονέκτημα να προβάλλει όλα τα χαρακτηριστικά της παράλογης αυτής δύναμης, καθώς η σημασία του καλύπτει τις έννοιες «φοβερός, υπερβολικός, αδάμαστος, ηθικά ανάρμοστος, ανόσιος, άδικος, βίαιος». Για τη σημασία του επιθέτου βλ. Lewis - Short, s.v. *improbus*. Βλ. επίσης Austin, ό.π., σ. 59 ad 80.

2. Ο Σέρβιος σχολιάζει το *quia bella vetabat: iam hoc falsum est, sed dicitur ad Sinonem commendationem; nam aliam ob causam Palamedes periit*.

Ο Σίνων με έμμεσο τρόπο και με ιδιαιτέρη προσοχή προβλίνει στη σκιαγράφηση μιας εικόνας του εαυτού του που βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τη βικιότητα που επιδεικνύουν οι υπόλοιποι Έλληνες. Η συμμετοχή του στο εκστρατευτικό σώμα των Ελλήνων στην Τροία δεν υπαγορεύθηκε από οποιδήποτε φιλοπόλεμη διάθεση αλλά από ανάγκη, καθώς, όπως αναφέρει στους 86-87, *me... / pauper in arma pater primis huc misit ab annis*. Η ανάγκη αυτή έχει, όπως φαίνεται, διπλό χαρακτήρα: αφενός η συμμετοχή του στον πόλεμο δεν είναι προσωπική του επιλογή, αλλά επιλογή του πατέρα του (*pater...misit*), στη θέληση του οποίου έπρεπε να υπακούσει, ίσως και λόγω της μικρής του ηλικίας (*primis ab annis*)¹. αφετέρου η συμμετοχή του στον πόλεμο υπαγορεύθηκε από οικονομικές ανάγκες, και συγκεκριμένα από τη φτώχεια του πατέρα του, στην οποία προκρίπτει με τη χρήση του χαρακτηρισμού του ως *pauper*².

Επιπλέον ο Σίνων αντιπροσέχει τη φιλειρηνική του φύση στη βικιότητα των συμπατριωτών του, όπως αυτή εκδηλώθηκε στον χθώο (στ. 84 *insontem*) Πηλεΐδη, τον οποίο οι Έλληνες θανάτωσαν (στ. 85 *demitte neci*). Η χρήση της έκφρασης *demitte neci* προσδιορίζει έναν τρόπο θανάτωσης ιδιαιτέρως βίβλιος³, του οποίου η φρίκη τονίζεται ακόμη περισσότερο με τη διευκρίνιση ότι τον θανάτωσαν *insontem infando indicio* (84). Η προκήρυξη (*IN-sontem IN-fando IN-dicio*) και η διπλή έκθλι-

1. Ο Σέρβιος *auctus* εξηγεί τη φράση ως εξής: *aut adulescentiae, aut belli*. Ίσως η πρώτη ερμηνεία είναι προτιμότερη καθώς τονίζει πως το νεαρόν της ηλικίας του δεν του έδινε τη δυνατότητα της ελεύθερης επιλογής, αλλά τον υποχρέωνε να υπακούσει χωρίς αντιρρήσεις στη θέληση του πατέρα του. Ο Austin, ό.π., σ. 61 ad 87, όμως, επισημαίνει πως αυτή η ερμηνεία έρχεται σε αντίφαση με το στ. 138 όπου ο Σίνων αναφέρει ότι είχε αφήσει πίσω στην πατρίδα παιδιά. Η άποψή μας είναι πως η αντίφαση αυτή που επισημαίνει ο Austin δε γίνεται τελικά αντιληπτή από τους Τρώες καθώς στη φράση *primis ab annis* υπάρχει η αμφισημία που επισημαίνει ο Σέρβιος *auctus*, την οποία ο Σίνων εκμεταλλεύεται κατάλληλα.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 61 ad 87. Με τη χρήση της έκφρασης *pauper pater* ο Σίνων κατορθώνει να κερδίσει τη συμπάθεια των Τρώων και παράλληλα αποφεύγει ν' αναφέρει το όνομα του πατέρα του, στρέφοντας την προσοχή των Τρώων αλλού ώστε να μη δώσουν σημασία στην παράλειψη αυτή.

3. *Nex* δεν είναι ο απλός θάνατος, αλλά ο βίαιος θάνατος. Εδώ πρόκειται ουσιαστικά για εκτέλεση. Βλ. J. Henry, *Aeneidea or Critical, Exegetical, and Aesthetical Remarks on the Aeneis*, vol. II, Dublin 1878, σσ. 70-71. Στο ρήμα *demitte* ενυπάρχει η έννοια «στέλνω κάτω» άρα ο θάνατος συναρτάται με την παραδοσιακή εικόνα της κατάβασης στον Άδη. Η κατάβαση στον Άδη ισοδυναμεί με εγκατάλειψη του πάνω κόσμου, πράγμα στο οποίο αναφέρεται ο Σίνων στο στ. 91 (*superis concessit ab oris*). Οι δυο στίχοι 85 και 91 συμπληρώνουν την εικόνα της πορείας του νεκρού από τον πάνω κόσμο στον κάτω.

ψη [*insont(em) infand(o) indicio*] προβάλλουν εμφατικά την αθωότητα του Παλαμῆδη¹ και την απάνθρωπη και άδικη συμπεριφορά των Ελλήνων.

Ο Σίνων τονίζοντας τη στενή του σχέση με τον Παλαμῆδη μέσω της άμεσης συνάφειας των αντωνυμικών τύπων *illi me* (86) -ο στίχος αρχίζει με τον τύπο *illi* που αναφέρεται στον Παλαμῆδη και αμέσως ακολουθεί το *me* που αναφέρεται στο Σίνωνα- προετοιμάζει τους ακροατές του λόγου του για τη σύγκρουσή του με τους Έλληνες που θα ακολουθήσει. Αυτή η στενή του σχέση με τον Παλαμῆδη εντοπίζεται τόσο σε επίπεδο προσωπικό όσο και σε επίπεδο πολιτικό - στρατιωτικό. Στο προσωπικό επίπεδο η σχέση τους έχει ως αφετηρία την *consanguinitas* (86) και καταλήγει σε βαθιά φίλια (στ. 93 *et casum insonantis mecum indignabar amici*) που θεμελιώνεται κυρίως στην πίστη σε κοινές αξίες, όπως αυτές της ειρήνης. Στο στρατιωτικό επίπεδο ο Σίνων ξεκινάει ως *comes* (86) του Παλαμῆδη και καταξιώνεται ως σύντροφός του στα πολιτικά συμβούλια (88-90).

Ωστόσο αυτή η απόλυτη τρύπηση του Σίνωνα με τον Παλαμῆδη έχει ως συνέπεια να συγκεντρώσει αυτός πάνω του το μίσος των εχθρών του συντρόφου του και κυρίως του Οδυσσέα, ο οποίος από το στ. 90 κ.ε. προβάλλει ως ο κύριος εκφραστής της βικιότητας των Ελλήνων. Εξάλλου το *postquam* του στ. 90 σηματοδοτεί ουσιαστικά την αρχή της κύριας αφήγησης², δηλ. την αρχή της «κατάθεσης» της προσωπικής μαρτυρίας του Σίνωνα.

Ο Σίνων αρχίζει να καταθέτει την προσωπική του εμπειρία από τη σύγκρουσή του με τον Οδυσσέα: *invidia postquam pellacis Ulixi | (haud ignota loquor) superis concessit ab oris | adflictus vitam in tenebris luctuque trahebam | et casum insonantis mecum indignabar amici* (90-93). Στο στίχο 90 προβάλλει η μοχθηρία του Οδυσσέα που αποτελεί έκφραση της βαθύτερης φύσης του, όπως αυτή εκφρασιάζεται μέσω του επιθέτου *pellax*. Αυτή όμως η προσωπική εμπειρία της μοχθηρίας του Οδυσσέα που βίωσε ο Σίνων μπορεί να δισταυρωθεί με τις εμπειρίες των Τρώων, όπως τονίζει ο Σίνων με τη φράση *haud ignota loquor* (91). Ο χαρακτήρας του Οδυσσέα είναι γνωστός στους Τρώες και ο Σίνων εκμεταλλεύεται αυτή την εμπειρία τους ώστε να γίνει η δική του αφήγηση - μαρτυρία πειστική μέσα από τον επηλυθευτικό μηχανισμό των παράλληλων εμπειριών³.

1. Στην αθωότητα του Παλαμῆδη επανέρχεται ο Σίνων και στο στ. 93: *insonantis... amici*.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 62 ad 90.

3. Η φράση *haud ignota loquor* (91) απηχεί την ερώτηση *sic notus Ulises* (44) που απευθύνει ο Λαοκῶν στους Τρώες. Ο Λαοκῶν, προσπάθησε να πείσει τους Τρώες ότι ο Δούρειος Ίππος είναι *machina belli*, επικαλούμενος το γνωστό δόγιο χαρακτήρα

Η αφήγηση του «μυρτυρίου» του, που η αιτία του πρέπει ν' αναζητηθεί στην *invidia pellacis Ulixi* (90), εμφανίζεται ιδιαιτέρως φορτισμένη συναισθηματικά, ώστε να προβάλλει ως λόγος - μυρτυρία του μυρτυρίου του. Ένα προφανεστόχο χαρακτηριστικό που επιτρέπει να χαρακτηρίσουμε το επίπεδο του λόγου του Σίνωνα ως μυρτυρία είναι αυτό που ονομάζουμε «συγκεκριμένη» φύση του¹. Οι «γενικές» σκέψεις που εκφράζουν μια «κλήθει» έξω από κάθε χρονική ή χωρική αναφορά δεν έχουν θέση στο λόγο του Σίνωνα, γιατί δεν εξυπηρετούν το σχέδιό του να δομήσει το λόγο του ως προσωπική μυρτυρία. Ο Σίνωνας οριοθετεί σαφώς την εμπειρία του στον άξονα του χρόνου, προσδιορίζοντας αφενός με το χρονικό σύνδεσμο *postquam* (90) την πρώτη φάση της περιπέτειάς του που συνδέεται με το θάνατο του Παλαμήδη και αφετέρου με τη φράση *hinc mihi prima mali labes* (97) τη δεύτερη φάση της που συνδέεται με την επιμονή του να εκδικηθεί το θάνατο του Παλαμήδη.

Η φράση *prima mali labes* αποτελεί μια πρωτότυπη προσχρομή της ομηρικής φόρμουλας *κακού δ' ἄρα σὶ πέλεν ἀρχή* (Ίλιάς Α 604)². Η φράση σαφώς σηματοδοτεί την αρχή των συμφορών του Σίνωνα, αλλά η επιλογή της λέξης *labes* δίνει έναν έντονα προσωπικό τόνο στην απρόσωπη ομηρική φόρμουλα, που μπορεί γενικά και αόριστα να αναφέρεται σ' οποιοδήποτε. Ο προσδιορισμός της λέξης *labes* ως *prima* σηματοδοτεί το αφετηρικό σημείο της συμφοράς (*mali*), ενώ στη λέξη *labes* ενυπάρχουν τυυτόχρονα οι έννοιες της κατ'αποστροφής και του προσωπικού σφάλματος³. Συνεπώς ο Βιργίλιος με την επινόηση αυτής της φράσης, που δεν έχει το αντίστοιχο της στην προηγούμενη λογοτεχνική παράδοση, αναδεικνύει τη «συγκεκριμένη» φύση του λόγου του Σίνωνα προβάλλοντας έτσι τον ιδιαιτέρως χαρακτηριστικό του ως «μυρτυρία».

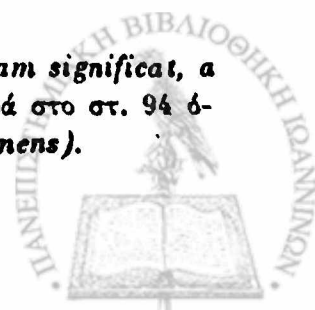
Παράλληλα ο Σίνων, καθώς αφηγείται την πρόσφατη εμπειρία του, δείχνει μια έντονη συναισθηματική φόρτιση. Στο στίχο 93 όπου περιγράφει την απέραντη θλίψη και οργή του από το θάνατο του φίλου του Παλαμήδη, η διπλή έκθλιψη [*et cas(um) insontis mec(um) indignabar ami-*

του Οδυσσέα. Ωστόσο στην περίπτωση του Λαοκρόντα το επιχείρημα αυτό έπεσε στο κενό, γιατί δεν εντάχθηκε σ' ένα λόγο βιωματικό αλλά σε μια ψυχρή συλλογιστική, που δεν κατάφερε να κινητοποιήσει τον επαληθευτικό μηχανισμό της βιωμένης εμπειρίας.

1. Βλ. Τοδορόν, ό.π., σ. 54 όπου αναφέρεται σε ορισμένες κατηγορίες που η παρουσία ή απουσία τους δημιουργεί ένα επίπεδο της γλώσσας.

2. Την επισήμανση αυτή κάνει ο G. Highet, ό.π., σ. 248.

3. Ο Σέρβιος ερμηνεύει τη λέξη *labes* ως εξής: «*labes*» vero ruina[m] significat, a lapsu. Η έννοια του προσωπικού σφάλματος εμφανίζεται για πρώτη φορά στο στ. 94 όπου ο Σίνων παραδέχεται τον παραλογισμό ενεργειών του (*nec tacui demens*).

εί] υποβάλλει στον ακροατή την αίσθηση του λυγμού¹ και αναδεικνύει το βχθμό της προσωπικής του εμπλοκής ως αφηγητού στην αφήγηση.

Η αφήγηση της προσωπικής του περιπέτειας χαρακτηρίζεται από έναν έντονο βχθμό συνχισθηματικής εμπλοκής, όπως αποδεικνύει και η τριπλή επχνάληψη του *hinc* (97-98) που προσδίδει στην αφήγηση δραματικότητα². Σ' αυτό ακριβώς το σημείο που ο Σίνων αναφέρεται στις ενέργειες του Οδυσσέα, φροντίζει ώστε ο τόνος να είναι δραματικός· μ' αυτόν τον τρόπο προωθείται η ταύτιση ανάμεσχ στο εγώ - υποκείμενο και στο εγώ - αντικείμενο της αφήγησης, ώστε ο Σίνων να προβάλλει ως ένας αφηγητής - μάρτυρας που αποκλύπτει πάνω απ' όλα τη δική του ταυτότητα και τη δική του ιστορία. Η χρήση των τριών διχδοχικών ιστορικών απχρεμμάτων (στ. 98-99 *terrere... spargere... quaerere*), που περιγράφουν τις γρήγορες και άμεσες ενέργειες του Οδυσσέα εναντίον του Σίνωνα³, σε συνδυασμό με την τριπλή επχναφορά του *hinc* και τον έντονα προσωπικό χαρακτήρα του *prima mali labes*, προσδίδουν μια δραματική χροιά στην αφήγηση και προβάλλουν αυτές τις εμπειρίες του Σίνωνα από το πχρελθόν στο πχρόν της αφήγησης. Ο τρόπος με τον οποίο ο Σίνων περιγράφει αυτά τα περιστατικά του πχρελθόντος είναι τέτοιος ώστε εμφανίζεται σαν να τα ξαναχίζει.

Ωστόσο, ενώ ο Σίνων επιχειρεί -και με επιτυχία- να κχτοχυρώσει την εξιστόρηση αυτή στη συνείδηση των ακροατών του ως προσωπική μχρτυρία, πχράλληλα εντέχνως προσπαθεί να θέσει σε λειτουργία τον επαληθευτικό μηχανισμό που προέρχεται από τις προσωπικές εμπειρίες που αποκόμισαν οι Τρώες από την επχφή τους με τον Οδυσσέα. Στο στίχο 97, ενώ το *semper* προσδιορίζει το *terrere* του επόμενου στίχου και περιγράφει τη συμπεριφορά του Οδυσσέα σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, πχράλληλα προωθεί την εικόνα ενός Οδυσσέα που δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο παρά μόνο ο εκυτός του, *semper Ulixes* (97). Επιπλέον στο στ. 99 με τη φράση *quaerere conscius arma* ο Σίνων κχτορθώνει να δικτηρεί το διπλό πεδίο αναφοράς: αφενός μεν ο Οδυσσέας έχοντας συνχίσθηση της ενοχής του (*consciis*) στη συγκεκριμένη περίπτωση αναλαμβάνει δράση κατά του Σίνωνα· αφετέρου οι ενέργειες του Οδυσσέα στην περίπτωση αυτή, όπως εξάλλου και σε κάθε άλλη περίπτωση, είναι σκόπιμες και προέρχονται από συνειδητές επιλογές (*consciis*). Ο Οδυσσέας που κχτιδιώκει το Σίνωνα είναι ο γνωστός στους Τρώες Οδυσσέας που ενεργεί βάσει οργανωμένου

1. Βλ. Austin, ό.π., σ. 63 ad 93.
2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 64 ad 97.
3. Βλ. Austin, ό.π., σ. 64 ad 97.

σχεδίου (*conscius*)¹ και επιβεβαιώνει πάντα την εικόνα που έχουν οι άλλοι γι' αυτόν.

Ως εκ τούτου στο λόγο του Σίνωνα ο Οδυσσεύς εμφανίζεται ως φορέας μιας συμπεριφοράς που εκλαμβάνεται από τους Τρώες ως αντιπροσωπευτική όλων των Ελλήνων- τουλάχιστον αυτό πιστεύει ο Σίνωνας (στ. 102 *si omnis uno ordine habetis Achivos*). Τους καλεί λοιπόν, υπεκχόνοντας στην προκτάληψη που λειτουργεί ως γενικευτικός κανόνας, να «αποπροσωποποιήσουν» την υπόθεσή του και να τον τιμωρήσουν χωρίς καθυστέρηση, αφού εξάλλου αυτή ήταν η επιθυμία τους από την αρχή: *iam dudum sumite poenas* (103). Η χρήση του *iamdudum* έχει το πλεονέκτημα να δικτηρεί αυτό το διπλό πεδίο αναφοράς στο παρελθόν («καθόλη τη διάρκεια του λόγου μου δικτηρούσατε την αρχική σας εχθρική διάθεση και επιθυμούσατε να με τιμωρήσατε») και στο παρόν («χωρίς καθυστέρηση τιμωρήστε με»)².

Ωστόσο, ενώ από τη μια ο Σίνων καλεί τους Τρώες να ακολουθήσουν μια στάση που βασίζεται στην εφαρμογή ενός γενικού κανόνα συμπεριφοράς απέναντι σε εχθρούς, δηλαδή μια στάση που δεν αντιμετωπίζει τον κάθε άνθρωπο ως μια ξεχωριστή περίπτωση, από την άλλη προβάλλει τον προσωπικό χαρακτήρα της ιστορίας του. Με τη χρήση του *sed quid* (101) που είναι στοιχείο της καθομιλουμένης, εκφράζει την περηχότητά του από κάθε προσδοκία συμπόνιας από μέρους των Τρώων, προσδίδοντάς της έναν τόνο αυθορμητισμού και ειλικρίνειας. Η περηχότητά του αυτή συνδυάζεται

1. Ο Σίνων αποδίδοντας στον Οδυσσεύα το χαρακτηρισμό *conscius* προσδίδει στον λόγο του ένα αμφίσημο περιεχόμενο. Αν *conscius* είναι αυτός που «μοιράζεται» (*con-*) με κάποιον άλλο τη γνώση μιας υπόθεσης, τότε η φράση *conscius quaerere arma* προσδιορίζει την απειλητική συμπεριφορά του Οδυσσεύα απέναντι στο Σίνωνα ως μέρος του κοινού τους σχεδίου της απάτης. Οι Τρώες φυσικά δεν αντιλαμβάνονται το πραγματικό νόημα της λέξης *conscius* και θεωρούν πως ο Οδυσσεύς, στην προσπάθειά του να βλάψει τον «αθώο» Σίνωνα, αναζήτησε και άλλους συνεργούς. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 65 ad 99 που ερμηνεύει τη φράση ως εξής: *quaerere conscios, conscius ipse*. Για να ενισχύσει ο Σίνων αυτή τους την εντύπωση χρησιμοποιεί στο στίχο 100 τη φράση *donec Calchante ministro*, όπου ο χαρακτηρισμός *minister* που αποδίδεται στο μάντη προβάλλει για πρώτη φορά την ιδέα της συνωμοσίας-σκευωρίας Οδυσσεύα-Κάλχαντα. Βέβαια το ότι ο Σίνων αφήνει τη φράση του σκόπιμα μετέωρη (*donec Calchante ministro-*) συσκοτίζει την έννοια του *minister* και εξάπτει την περιέργεια του ακροατηρίου που δεν είναι βέβαιο για τη σημασία του *minister* και κατά συνέπεια για το ρόλο του μάντη στην υπόθεση, αφού η λέξη μπορεί να προσδιορίζει απλώς το λειτούργημα του μάντη ή να τον παρουσιάζει ως συνεργό του Οδυσσεύα. Για τη σημασία της λέξης βλ. Lewis - Short, s.v. *minister*. Στη συνωμοσία του Οδυσσεύα με το μάντη αναφέρεται ρητά ο Σίνων στο στίχο 129 όπου λέει ότι ο μάντης *composito rumpit vocem et me destinat arae*. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 73 ad 129.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 67 ad 103.

και με το συνκίσθημα της εγκατάλειψης, καθώς αναγνωρίζει τη ματαιότητα (στ. 101 *nequiquam*) του εγχειρήματος της περσιτέρω αφήγησης¹. Ωστόσο δεν παραλείπει να τονίσει τον ιδιαιτέρως προσωπικό χαρακτήρα που έχει αυτή η ιστορία, αφού πρόκειται για μια επιστροφή στο παρελθόν του (στ. 101 *revolvo*)², στο οποίο η προσωπική αντίδρασή του περιγράφεται ως *ingrata* (101). Η λέξη *ingrata* προσδιορίζει την προσωπική σχέση του Σίνωνα με το παρελθόν του και πιο συγκεκριμένα με την ανάμνησή του μέσω της αφήγησής του³. Η επαναβίωση της οδυνηρής του εμπειρίας μέσω της αφήγησης δεν προξενεί καμιά ευχαρίστηση στο Σίνωνα· ως εκ τούτου προεξοφλεί ότι και η αντίδραση των Τρώων απέναντι σε μια τέτοια προσωπική αφήγηση - μαρτυρία θα ήταν *ingrata*⁴.

Όμως γνωρίζει πολύ καλά ότι οι Τρώες επιθυμούν να μάθουν περισσότερα για αυτή την προσωπική του περιπέτεια και για να εξάψει την περιέργειά τους ακόμη περισσότερο κλείνει το 1ο μέρος του λόγου του με τη φράση: *hoc Ithacus velit et magno mercentur Atridae* (104). Ο Σίνων, χρονοσιάζοντας το θάνατό του ως τον δικαίη πόθο του Οδυσσέα και των Ατρείδων, κατορθώνει να στήσει επιδέξια την απάτη του, αφού το τελευταίο πράγμα που θα επιθυμούσαν οι Τρώες είναι να δώσουν ικανοποίηση στους εχθρούς τους. Παράλληλα ο Σίνων ονομάζοντας, για πρώτη φορά στο λόγο του, τον Οδυσσέα *Ithacus* αξιοποιεί αποτελεσματικά σε υφολογικό και αφηγηματικό επίπεδο ένα στερεότυπο λογοτεχνικό. Αποκαλώντας τον Οδυσσέα «Ιθακήσιο», δηλ. ονομάζοντάς τον με βάση τον τόπο καταγωγής του, παραπέμπει στην προηγούμενη λογοτεχνική παράδοση, όπου ο χαρακτηρισμός του Οδυσσέα με βάση την καταγωγή του συνδυάζεται με μια αρνητική αξιολόγησή του. Για παράδειγμα στο έργο του Σοφοκλή *Φιλοκτήτης*, ο Φιλοκτήτης σε μια κρίση της νόσου του καταριέται τον εχθρό του τον Οδυσσέα ως εξής:

ὦ ξένη Κεφαλήν, εἶθε σοῦ διαμπερὲς
στείνων ἴκοιτ' ἄλγησις ἤδε (791-2)⁵.

Ο χαρακτηρισμός *Κεφαλήν* σαφώς ενέχει ένα υποτιμητικό περιεχόμενο και αναδεικνύει όλη την περιφρόνηση και την οργή που τρέφει ο Φιλοκτή-

1. Η ματαιότητα τονίζεται περισσότερο με την έκθλιψη *nequiqu(am) ingrata*. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 66 ad 101.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 66 ad 101, όπου δίνει στο *revolvo* τη σημασία «turn back the pages», «go into past history».

3. Ο Σέρβιος *auctus* σχολιάζει το *ingrata*: *quorum iam non libenter memini*.

4. Ο Σέρβιος σχολιάζει το *ingrata*: *nec vobis placitura, nec mihi gratiam conciliantia*.

5. Επίσης στο στίχο 264 ο Φιλοκτήτης όταν αναφέρεται στους Ατρείδες και τον Οδυσσέα που ευθύνονται για την εγκατάλειψή του στο ερημικό νησί της Λήμνου αποκαλεί τον Οδυσσέα *ὁ Κεφαλήνων ἀναξ*.

της κατά του Οδυσσέα¹. Ο Σίνων ονομάζοντας τον Οδυσσέα *Ithacus* ανακλεί για τους ακροατές του λόγου του ένα περιβάλλον κάθε άλλο παρά ηρωικό, όπου κινείται ο Οδυσσέας, ένα περιβάλλον απάτης και πικνουργίας². Η προσωπική εμπειρία των Τρώων από τη μια και η λογοτεχνική εμπειρία των αναγνωστών από την άλλη δικιώνει αυτή την εκτίμηση του Σίνωνα σχετικά με το ποιόν του Οδυσσέα. Συνεπώς απλώς και μόνο ο χαρακτηρισμός του Οδυσσέα *Ithacus* λειτουργεί ως ισχυρό υφολογικό στοιχείο που «επάγει εντυπώσεις από το περιβάλλον»³ είτε πρόκειται για το περιβάλλον της άμεσης εμπειρίας των Τρώων είτε για το λογοτεχνικό περιβάλλον των αναγνωστών του λόγου⁴. Παράλληλα η λέξη διχδρομχτίζει καθοριστικό ρόλο και στη σύνθεση του νοήματος του λόγου. Ο χαρακτηρισμός του Οδυσσέα ως *Ithacus*, καθώς εντάσσεται στην προσπάθειά του Σίνωνα να οργανώσει την αφήγησή του ως προσωπική μαρτυρία, σηματοδοτεί την εντελώς προσωπική αντίδραση του Σίνωνα στις ενέργειες του Οδυσσέα· αν για τους άλλους είναι ο ηρωικός Οδυσσέας, γι' αυτόν δεν είναι παρά ένας «Ιθακήσιος»⁵.

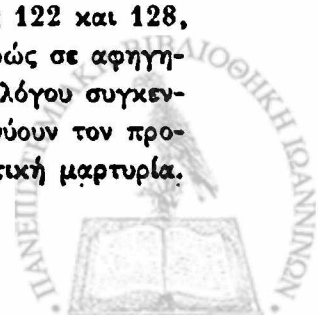
1. Βλ. R. Jebb (ed.), *Sophocles: Philoctetes, IV*, Amsterdam 1966 (= Cambridge 1902), σ. 52 ad 263.

2. Η σχέση του Βιργιλίου με την αρχαία ελληνική τραγωδία έχει επισημανθεί από πολλούς μελετητές της *Αινειάδας*. Η οφειλή του Βιργιλίου στην αρχαία ελληνική τραγωδία δεν περιορίζεται μόνο στη χρησιμοποίηση μυθολογικών παραλλαγών που ανάγονται κατευθείαν στα έργα των τριών μεγάλων τραγικών, αλλά επεκτείνεται και στον τρόπο οργάνωσης του υλικού με δραματικό τρόπο. Είναι βέβαιο ότι ο Βιργίλιος γνώριζε πολύ καλά το *Φιλοκτήτη* του Σοφοκλή, όπως εξάλλου και το ομότιτλο έργο του Ευριπίδη. Ο R. Heinze μάλιστα στο έργο του *Virgils epische Technik*, (Leipzig & Berlin 1915), σσ. 8-9 επισημαίνει ότι η μορφή του Σίνωνα έχει πολλές ομοιότητες με τον Οδυσσέα του *Φιλοκτήτη* του Ευριπίδη, απ' όσο τουλάχιστον μπορεί να υποθέσει κανείς με βάση την παράφραση του έργου που παραδίδει ο Δίων Χρυσόστομος, *Λόγ.* 59.7.

3. Για τον όρο βλ. Τοδογον, ό.π., σ. 59.

4. Η λέξη *Ithacus* διαθέτει το πλεονέκτημα να λειτουργεί αποτελεσματικά και στο πλαίσιο εσωτερικής επικοινωνίας, καθώς μεταφέρει στους Τρώες - ακροατές του λόγου του Σίνωνα όλη την εχθρότητα που νιώθει αυτός για τον Οδυσσέα, και στο πλαίσιο εξωτερικής επικοινωνίας, καθώς μεταφέρει στους αναγνώστες του έργου την αρνητική εικόνα του Οδυσσέα μέσω της λογοτεχνικής μνήμης. Για τον τρόπο που παρουσιάζεται ο Οδυσσέας στην *Αινειάδα* βλ. W.B. Stanford, *The Ulysses Theme*, Ann Arbor 1968, σσ. 128 κ.ε. και R. Villers, «Durus Ulixes», *REL* 54 (1976), σσ. 214-221. Για τον τρόπο που παρουσιάζονται γενικά οι Έλληνες στην *Αινειάδα* βλ. A. Rengakos, «Zum Griechenbild in Vergils Aeneis», *A&A* 39 (1993), σσ. 112-124.

5. Η λέξη *Ithacus* χρησιμοποιείται από το Σίνωνα και στους στίχους 122 και 128, δηλαδή στο κύριο μέρος του λόγου του (108-144) που διαφοροποιείται σαφώς σε αφηγηματικό επίπεδο από το 3ο μέρος (154-194). Σ' αυτό το κύριο μέρος του λόγου συγκεντρώνονται όλα εκείνα τα υφολογικά και αφηγηματικά στοιχεία που αναδεικνύουν τον προσωπικό χαρακτήρα της αφήγησής του και την κατοχυρώνουν ως προσωπική μαρτυρία.

Μ' αυτό τον εντελώς προσωπικό χαρακτήρα του λόγου του, ο Σίνων επιτυγχάνει την προσωπική εμπλοκή των ακροατών του σ' ό,τι του συνέβη. Η διχδικασίη της «ανάκρισης» που ξεκίνησε στους στ. 74-75 (*hortamur fari quo sanguine cretus, | quidve ferat; memoret quae sit fiducia capto*) έχει πλέον εκτραχηθεί από το τυπικό επίπεδο και έχει εξελιχθεί σε μια ανεξέλεγκτη διχδικασίη, όπου το θυμικό κυριαρχεί πάνω στη λογική¹. Η χρήση του *tum vero* (105) σηματοδοτεί αυτό το κρίσιμο σημείο μετάβρασης² από την τυπική ανακριτική διχδικασίη, όπου κυριαρχεί η λογική³, στην ανεξέλεγκτη έκρηξη του θυμικού που εκφράζεται με το *ardemus scitari* (105). Οι Τρώες «φλέγονται να μάθουν» λεπτομέρειες για την προσωπική περιπέτεια του Σίνωνα και συγκεκριμένα *quaerere causas* (105). Αυτή η «αναζήτηση των αιτιών», την οποία οι Τρώες θέτουν ως βασικό στόχο της επιθυμίας τους, δεν υπακούει πλέον στη λογική της ανάκρισης, δηλαδή δεν αποσκοπεί στο να ανακαλύψει τα κίνητρα του Σίνωνα αλλά υπακούει μόνο στην ανεξέλεγκτη επιθυμία των Τρώων να πληροφορηθούν τις αιτίες της προσωπικής περιπέτειας του Σίνωνα. Αυτή η στάση τους, που ανταποκρίνεται και στη γενικότερη έλλειψη επαγρύπνησης που επιδεικνύουν⁴, σχολιάζεται από τον Αινεία - αφηγητή στο στίχο 106 ως εξής: *ignari scelerum tantorum artisque Pelasgae*. Ο Αινείας αποδίδοντας στους Τρώες - αλλά και στον εκυτό του τον οποίο δεν εξαιρεί αφού χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο (*ardemus*)- το χαρακτηρισμό *ignari*, προβάλλει ως κυρίαρχο στοιχείο του χαρακτήρα τους την

Εξάλλου σ' αυτό το σημείο του λόγου του περιγράφεται η τραγική εμπειρία της θυσίας του, που κύριος υποκινητής της υπήρξε ο Οδυσσεύς. Έτσι εξηγείται η επιλογή του χαρακτηρισμού *Ithacus* για τον Οδυσσεύα σ' αυτό το τμήμα του λόγου Αντίθετα στο 3ο μέρος του λόγου του (154-194) ο Οδυσσεύς αναφέρεται και πάλι με το όνομά του (164 *Ulixes*), καθώς πια ο Σίνων δεν περιγράφει γεγονότα που αφορούν τον ίδιο, αλλά εκθέτει με τρόπο αντικειμενικό γεγονότα που αφορούν τους Έλληνες. Βέβαια και απ' αυτό το τμήμα του λόγου δεν λείπει ο προσωπικός τρόπος προσέγγισης του Σίνωνα, αλλά εδώ λειτουργεί πιο υπαινικτικά.

1. Για την πάλη ανάμεσα στο θυμικό στοιχείο και τη λογική βλ. Πασχάλης, ό.π. σ. 82 σημ. 11 και σ. 84 σημ. 16.

2. Ο Austin, ό.π., σ. 67 ad 105 παρατηρεί σχετικά με το *tum vero*: «this marks a crisis ... and well shows the mounting excitement of the Trojans at this point».

3. Στους στ. 74-95 όπου αρχίζει η ανακριτική διαδικασία οι Τρώες σαφώς κατευθύνονται από τη λογική. Ζητούν από το Σίνωνα *fari quo sanguine cretus*, δηλαδή με σαφήνεια και απλότητα να δώσει τα στοιχεία της ταυτότητάς του. Επίσης του ζητούν *quidve ferat*, όπου η χρήση του ρήματος *ferre* παραπέμπει στον τυπικό χαρακτήρα μιας αναφοράς που απαριθμεί τα στοιχεία που ζητούνται. Τέλος του ζητούν *memoret quae sit fiducia capto*, όπου το ρήμα *memorare* τονίζει πως η αφήγηση του Σίνωνα οφείλει να έχει το χαρακτήρα μιας επίσημης έκθεσης πεπραγμένων.

4. Για την έλλειψη της επαγρύπνησης από την πλευρά των Τρώων ως τον κυρίαρχο και αποφασιστικό παράγοντα της πτώσης τους βλ. Πασχάλης, ό.π., σσ. 81-83.

ακρισίχ η οποίη όμως στηρίζετχι σ' ένα υπόβχθρο χθωότχτχς και απλοϊ-
κότητχς¹.

Σ' αυτή την αθωότχτχ του χρχκχτήρχ και την ειλικρίνειχ συνχισθη-
μάτων των Τρώων αντιπρχκτίθετχι η *ars Pelasga* που έχει ως κύριο εκ-
φρχστή τχς το Σίνωνχ. Αυτός *prosequitur pavitans et ficto pectore fa-
tur* (107). Η έκφρχση *ficto pectore* δεν μπορεί απλώς νχ σηκίνει *fictis
verbis*, όπως υποστηρίζει ο Σέρβιος στχ σχολιά του², αλλά προσδιορίζει
ένχν τρόπο συμπεριφοράς εντελώς διχφορετικó απ' αυτόν των Τρώων.
Καθώς η λέξη *pectus* χρχκχτηρίζει την έδρχ των συνχισθημάτων και των
συγκινήσεων, η έκφρχση *ficto pectore* δείχνει με σαφήνειχ πώς στην από-
λυτη ειλικρίνειχ συνχισθημάτων των Τρώων αντιπρχκτίθετχι η απόλυτη α-
νειλικρίνειχ συνχισθημάτων του Σίνωνα. Δεν είναι μόνο τα λόγια του Σί-
νωνχ πλαστά, αλλά σε κάθε περίπτωση ο Σίνων προσποιείτχι. Η απάτη
του Σίνωνχ δε βχσίζετχι μόνο στχ «πλαστά λόγια» αλλά κυρίως στχ προ-
σποιητά αισθήματχ -έχθρας για τον Οδυσσέχ και τους δικούς του και φι-
λίχς για τους Τρώες- μέσω των οποίων μπορούν νχ έχουν αποτέλεσμχ τα
*ficta verba*³.

Η αφήγηση τχς πλαστής ιστορίχς τχς θυσίχς του από τους Έλληνες
αρχίζει με δύο στίχους, όπου δίνετχι η γενική κατάσταση που επικρατού-
σε στο στρχτόπεδο των Ελλήνων: *saepe fugam Danai Troia cupiere re-
licta / moliri et longo fessi discedere bello* (108-109). Ο Σίνων πχ-
ρουσιάζοντχς τους Έλληνες κουρασμένους από το μικροχρόνιο πόλεμο,
απευθύνει ένχν έμμεσο έπχινο προς τους Τρώες (η κόπωση των Ελλήνων
οφείλετχι στη γεννχιότητα των Τρώων οι οποίοι ανθίστηντχι σθνεαρά επί
τόσχ έτη) κερδίζοντχς έτσι την εύνοιό τους⁴. Η κόπωση κυιή έχει εντσίνει

1. Η άποψη αυτή ενισχύετχι από το γεγονός ότι οι Τρώες δεν χαρακτηρίζονται γε-
νικά και άβριστα *ignari*, αλλά *ignari scelerum tantorum artisque Pelasgae*. Γι' αυτό
βλ. Austin, ό.π., σ. 68 ad 106.

2. Ο Σέρβιος σχολιάζει το *ficto pectore* ως εξής: *pectus pro verbis posuit: nam
numquam fingitur pectus*. Αυτή η παρατήρηση του Σέρβιου δείχνει έναν επιφανειακό
τρόπο προσέγγισης τχς επιλογής του Βιργιλίου εδώ, που προβάλλει με αποτελεσματικό
τρόπο την αντίθεση ανάμεσα στο χαρχκχτήρχ των Τρώων και στο χαρχκχτήρχ του Σίνωνα.
Επίσης με το *ficto pectore* ο Αινείας προσδιορίζει γενικά τη στάση του Σίνωνα και όχι
μόνο τα λόγια του στη συγκεκριμένη περίσταση. Έτσι ουσιαστικά «προειδοποιεί» τον α-
ναγνώστη ότι σε κάθε περίπτωση που ο Σίνων εμφανίζεται ταραγμένος ή συγκινημένος,
αυτό πηγάζει από ένα *fictum pectus* και άρα είναι προσποιητό. Ο υποψιασμένος λοιπόν
αναγνώστης κατανοεί ότι η ταραχή του Σίνωνα στο στ. 67, όπου ο Σίνων περιγράφετχι
ως *turbatus* και ο φόβος του στο στ. 107 όπου περιγράφετχι ως *pavitans* είναι εντελώς
προσποιητά.

3. Για τη σημασία του *ficto pectore* βλ. Hornry, ό.π., σσ. 85-89.

4. Ο Σέρβιος παρατηρεί τα εξής στο στ. 109: *fessi bello Troianos laudando: si
enim fatigati sunt Graeci, horum virtus probatur: [et] sibi favorem conciliat*.

την επιθυμία τους να εγκλιταλείψουν τις ακτές της Τροίξε¹, πράγμα που εμφανίζεται και ως βιθύτερη επιθυμία και του ίδιου του Σίνωνα (στ. 110 *fecissentque utinam!*).

Η φράση *fecissentque utinam* (110), με την οποία ο Σίνων εκφράζει την έντονη επιθυμία του να απχλλαγεί από την προυσία των Ελλήνων, προέρχεται από την καθημερινή ομιλία και προσδίδει στο λόγο του έναν τόνο ειλικρίνειας και αυθορμητισμού². Η χρήση της δείχνει τον έντονο προσωπικό τρόπο αντίδρασης του Σίνωνα στο ενδεχόμενο της φυγής των Ελλήνων και ως εκ τούτου δίνει στην αφήγησή του το χρώμα της προσωπικής μαρτυρίας.

Η αναφορά του Σίνωνα στις αντικειμενικές δυσκολίες που προυσίχζε το εγχείρημα της φυγής των Ελλήνων (στ. 110-111 *saepe illos aspera ponti / interclusit hiems et terruit Auster euntis*) εντάσσεται και αυτή στα πλαίσια της διήγησης της προσωπικής του περιπέτειας, καθόσον σε τελική ανάλυση αυτές οι δυσκολίες υπαγορεύουν τη θυσία του Σίνωνα. Όμως, ενώ το επίκεντρο της διήγησης είναι ο ίδιος και η περιπέτειά του, ο Σίνων στους στίχους 112-113 αναφέρεται στο Δούρειο Ίππο αφήνοντας να εννοηθεί ότι κάτι το υπερφυσικό τον χαρακτηρίζει (*toto sonuerunt ae-*

1. Η επιλογή των ρημάτων *cupere* και *moliri* στους στ. 108-109 από το Σίνωνα είναι ιδιαίτερα πετυχημένη, γιατί αφενός εξυπηρετεί το σχέδιο της απάτης του και αφετέρου αποκαλύπτει τις πραγματικές προθέσεις των Ελλήνων στον υποψιασμένο αναγνώστη. Το ρήμα *cupere* προσδιορίζει μια ανεξέλεγκτη, ακούσια και σφοδρή επιθυμία που δεν υπακούει σε καμιά λογική. Ο Σίνων λοιπόν δεν ψεύδεται όταν λέει ότι στους Έλληνες ο πόθος της φυγής από την Τροία και η επιθυμία της επιστροφής στην πατρίδα ήταν διακαής. Όμως παρά το ότι ο πόθος αυτός εμφανίζεται ισχυρός, αυτό δε σημαίνει ότι τελικά θα οδηγήσει τους Έλληνες στην απόφαση να φύγουν. Αν ο Σίνων ήθελε να παρουσιάσει τους Έλληνες πράγματι αποφασισμένους να φύγουν θα χρησιμοποιούσε το ρήμα *velle* ή *optare* και όχι το *cupere*. Το ρήμα *velle* είναι εκείνο που δηλώνει μια επιθυμία που οδηγεί στην εκτέλεση της πράξης ενώ το *optare* συνδέεται με μια έλλογη επιθυμία που υπαγορεύει τις τελικές επιλογές του υποκειμένου. Για τη διάκριση ανάμεσα στα 3 ρήματα βλ. Lewis & Short, s.v. cupio: to long for a thing, to desire, wish (designating a natural, involuntary inclination, or an unbridled or passionate desire, while volo indicates an energetic will and opto a deliberate wish or choice). Στις δυσκολίες που παρουσιάζονται στην εφαρμογή της επιθυμίας για φυγή παραπέμπει και η επιλογή του ρήματος *moliri*, το οποίο όπως επισημαίνει ο Σέρβιος *auctus difficultatem rei ostendit*, δηλ. προσδιορίζει μια επιδίωξη που παρουσιάζει δυσκολίες στην εφαρμογή. Παράλληλα το ρήμα *moliri* παραπέμπει στη γνώση που απαιτείται ώστε να δράσει κανείς αποτελεσματικά και να ξεπεράσει τις δυσκολίες (βλ. Austin, ό.π., σ. 68 ad 109). Για τον υποψιασμένο αναγνώστη δεν μένει απαρατήρητη η ετυμολογική συγγένεια του *moliri* με τη λέξη *moles*, η οποία χρησιμοποιείται για να περιγράψει το Δούρειο Ίππο (στ. 32, 150, 185), δηλαδή το μέσο με το οποίο οι Έλληνες τελικά θα ξεπεράσουν τις δυσκολίες.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 68 ad 110.

there nimbi)¹. Μ' αυτόν τον τρόπο προετοιμάζει το έδαφος, χωρίς όμως να κινεί υποψίες σχετικά με τους σκοπούς του², ώστε το ακροατήριό του να δεχθεί την άποψη ότι ο Δούρειος Ίππος είναι *religio*.

Όλες αυτές οι αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι Έλληνες σε συνδυασμό με το κνησυχητικό σημάδι *toto sonuerunt aethere nimbi* (113) που συνδέεται με την πχρουσίχ του Ίππου, οδηγούν τους Έλληνες σε αδιέξοδο (στ. 114 *suspensi*)³. Στο αδιέξοδο αυτό μόνο μια λύση διαφαίνεται, η προσφυγή στη συνδρομή του θεού: *suspensi Eurpylum scitatum oracula Phoebi/mittimus, isque adytis haec tristia dicta reportat* (114-115). Ο Σίνων κηκφέρεται στις ενέργειες των Ελλήνων στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιώντας τον τύπο του α' πληθυντικού προσώπου *mittimus*. Μ' αυτόν τον τρόπο θέλει να δείξει ότι μέχρι εκείνη τη στιγμή εμφανιζόταν αλληλέγγυος με τους συμπατριώτες του και ενεργούσε από κοινού μ' αυτούς⁴. Πηράλληλα με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου ο Σίνων κηκιστά σφεές στους Τρώες ότι όσα λέει δεν τα γνωρίζει από τρίτους, αλλά ήταν ο ίδιος πχρών σ' ό,τι έγινε και κηκτιθέτει ενώπιόν τους την προσωπική του κηκτυρίχ γι' αυτά.

Για να ενδυναμώσει το κηκρηκτήρα της αφήγησης ως προσωπικής κηκτυρίας δεν αρκείται να αναφέρει απλώς τα γεγονότα, αλλά κηκρηκτέται

1. Ο Austin, ό.π., σ. 69 ad 112 παρατηρεί τα εξής: «In this first reference to it (i. e. the Horse) he is content to hint that there is something uncanny about it, and then quickly leaves the subject».

2. Ο Σέρβιος *auctus* επαινει τον τρόπο με τον οποίο ο Σίνων αναφέρεται στο Δούρειο Ίππο: *et bene aliud agens equi mentionem introduxit*. Ο Σίνων σ' αυτή την πρώτη αναφορά του στο Δούρειο Ίππο εμφανίζεται να αγνοεί το υλικό από το οποίο ήταν κατασκευασμένος ο Ίππος (ο Σίνων λέει ότι ήταν κατασκευασμένος από σφενδάμινα δοκάρια *trabibus acernis* ενώ στο στ. 16 ως υλικό κατασκευής του εμφανίζεται η *abies*=έλατο). Στην ουσία πρόκειται για πρόφαση άγνοιας που εξυπηρετεί το δόλιο σχέδιό του. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 69 ad 112.

3. Ο Chr. G. Heyne (*Publius Virgilius Maro varietate lectionis et perpetua adnotatione illustratus a Christ. Gottl. Heyne, vol. secundum, Aeneidis Libri I-VI, Lipsiae 1832*) δίνει στο *suspensi* τη σημασία «*dubii quid facerent*». Η λέξη προσδιορίζει εδώ μάλλον το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκονται οι Έλληνες, οι οποίοι δεν ξέρουν πώς ακριβώς να δράσουν και δεν έχει τη σημασία «κνησυχία».

4. Παρά το ότι οι συμπατριώτες του δεν είχαν λόγους να τον καταδιώκουν, εφόσον ενεργούσε από κοινού μ' αυτούς και δε διαφοροποιούνταν από το υπόλοιπο σώμα του στρατού, ο Σίνων υπονοεί ότι, πίσω από τη φαινομενικά αθώα αποστολή του Ευρύπυλου στο ναό του Θεού κρύβονταν ένα οργανωμένο σχέδιο εξόντωσής του. Αυτό το υπονοούμενο αναδεικνύει η γραφή *scitantem* αντί της γραφής *scitatum* που υιοθετεί ο Mynors στην έκδοσή του. Η χρήση της μετοχής του ενεστώτα *scitantem* αντί του σουπίνου *scitatum* για δήλωση του σκοπού έχει το πλεονέκτημα να εκφράζει πέρα από το σκοπό σε συντακτικό επίπεδο και τη σκοπιμότητα σε επίπεδο προθέσεων. Ο Ευρύπυλος δεν πήγαινε τόσο «για

αυτούσια τα λόγια του Ευρύπυλου, ενός από τους πρωταγωνιστές της ιστορίας και κομιστή του χρησμού: *sanguine placastis ventos et virgine caesa, | cum primum Iliacas, Danaï, venistis ad oras; | sanguine quaerendi reditus animaue litandum | Argolica* (116-119). Μετά τη θυσία της αθώς Ιφιγένειας στην αρχή της εκστρατείας τώρα απαιτείται και πάλι μια θυσία. Ο χρησμός είναι σφής και άμεσος και δεν αφήνει αμφιβολίες για το περιεχόμενό του: απαιτείται ένα νέο εξιλαστήριο θύμα. Συγκεκριμένα απαιτείται ο εξευμενισμός των θεών (*litandum*)¹ με τη θυσία ενός ανθρώπου, μιας αθώς ψυχής (*anima*), και μάλιστα θυσία όχι κάποιου αιχμαλώτου αλλά ενός Αργείου (*Argolica*).

Η λέξη *Argolica* που προσδιορίζει τη λέξη *anima* του προηγούμενου στίχου, βρίσκεται στο τέλος της φράσης στην οποία ανήκει και στην αρχή του στίχου, ενώ αμέσως μετά υπάρχει ισχυρή στίξη. Η εμφατική αυτή θέση στην οποία είναι τοποθετημένη η λέξη *Argolica* καθιστά σφής το μήνυμα του χρησμού, καθώς «φωτογραφίζει» ως μελλοντικό θύμα το Σίνωνα, ο οποίος στο στίχο 78 είχε τονίσει ιδιαιτέρως την Αργολική του καταγωγή (*neque me Argolica de gente negabo*). Πιχράλληλα η διπλή επανάληψη του *sanguine* στην αρχή των στίχων 116 και 118 αναδεικνύει το πένθιμο περιεχόμενο του χρησμού και δικαιολογεί το χαρακτηρισμό του ως *tristia dicta* (115). Επιπλέον η διπλή αναφορά του *sanguine* δεν τονίζει μόνο την ομοιότητα του χαρακτήρα των δύο θυσιών² -της Ιφιγένειας και του Σίνωνα- αλλά και τη βαθύτερη ομοιότητα των θυμάτων. Η ομοιότητα αυτή συνίσταται στο ότι η Ιφιγένεια και ο Σίνων υπήρξαν τα αθώα θύματα της αφάνταστης σκληρότητας των Ελλήνων.

Προκλώντας ο Σίνων μ' αυτό τον τρόπο τον οίκτο και τη συμπάθεια των Τρώων, οι οποίοι πάντα δείχνουν ευχισθησία απέναντι στους αναξιόπαθους, συνεχίζει την αφήγησή του παρουσιάζοντας με ζωντανό τρόπο μπροστά στα μάτια των ακροατών του τα περιστατικά που είχαν ως αποκορύφωμα τη θυσία του: *hic Ithacus vatem...protrahit in medios;...flagitat ...his quinos silet ille dies tectusque recusat ...vix tandem ...composito rumpit vocem et me destinat arae* (122-129). Η χρήση της

να μάθει» (*scitatum*) τη βούληση του θεού, όσο για να προσδώσει θεϊκό κύρος σ' ένα «χρησμό» που γνώριζε (*sciantem*) ήδη από πριν το περιεχόμενό του. Για τις αντιρρήσεις που υπάρχουν στην υιοθέτηση της γραφής *sciantem* βλ. Austin, ό.π., σ. 70 ad 114.

1. Το *litare* είναι λέξη τελετουργική την οποία ο Σέρβιος *auctus* ερμηνεύει ως εξής *id est sacrificiis deos placare*.

2. Πρόκειται για εξιλαστήριες θυσίες και στις δύο περιπτώσεις όπως δηλώνουν τα ρήματα *placare* (116) και *litare* (118). Για την αναλογία ανάμεσα στις δύο θυσίες βλ. P. R. Hardie, «The Sacrifice of Iphigenia: An example of «distribution» of a Lucretian theme in Virgil», *CQ* 34(1984), σ. 407.

οριστικής του ενεστώτα στην περιγραφή των ενεργειών του Οδυσσέα και του Κάλχαντα προσδίδει στην πορεία των γεγονότων ένα δραματικό χαρακτήρα και εμφανίζει το Σίνωνα σαν να ξαναζεί μέσω της περιγραφής εκείνες τις στιγμές¹.

Η χρήση των τύπων *protrahit* (123) και *flagitat* (124), στην αρχή δύο διχοδομικών στίχων, έχει έντονη εικονοποιητική δύναμη, καθώς εμφατικά προβάλλει την εικόνα ενός βίσιου Οδυσσέα². Σ' αυτή την οπτική διάσταση προστίθεται και η ακουστική, με εκφράσεις όπως *magno tumultu* (122), *multi canebant* (124), *voce sua* (127), *magnis clamoribus* (128) *rumpit vocem* (129)³, η οποία συμπληρώνει τη ζωντάνια της περιγραφής. Ως χθώο θύμα κυτής της βίσις και χυδαίας συμπεριφοράς του Οδυσσέα προβάλλει ο Σίνων· αυτό που αρχικά υπαινίχθηκε ο Σίνων (στ. 118-119 *animaque litandum Argolica*) και στη συνέχεια διχτυπώνονταν από πολλούς ως ενδεχόμενο (*mihī iam multi crudele canebant* 124), εκφράζεται ρητά και κατηγορηματικά στο στίχο 129: *et me destinat arae*. Ο

1. Για το δραματικό τόνο και τη ζωντάνια που προσδίδει στην αφήγηση η χρήση του ενεστώτα βλ. K. Quinn, *Virgil's Aeneid. A Critical Description*, London 1968, σ. 77.

2. Ο Σέρβιος *auctus* σχολιάζει το *protrahit* ως εξής: *quasi nolentem*. Με το ρήμα *protrahere* εκφράζεται αφενός η βιαιότητα του Οδυσσέα και αφετέρου η αντίδραση εκείνου που υφίσταται τη βία. Αντίθετα με το *flagitare* τονίζεται ο επιτακτικός τρόπος με τον οποίο ο Οδυσσέας απαιτεί απ' το μάντη να υπακούσει χωρίς να του αφήνει κανένα περιθώριο αντίδρασης. Βλ. Lewis - Short, s.v. *flagito* και Σέρβιος *auctus* που σχολιάζει: *flagitat id est invidiose poscit*.

3. Με τις εκφράσεις *magno tumultu* (122) και *magnis clamoribus* δίνεται παραστατικά η χυδαία συμπεριφορά του Οδυσσέα που πρωτοστατεί φωνάζοντας και κάνοντας φασαρία. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 72 ad 122. Με την έκφραση *multi canebant* περιγράφεται η αντίδραση του πλήθους που εξέφραζε ανοιχτά τους φόβους του σχετικά με το περιεχόμενο του χρησμού. Το ρήμα *canere* περιγράφει την αντίδραση εκείνων που εξέφραζαν ανοιχτά τις απόψεις τους σε αντίθεση μ' εκείνους που *taciti ventura videbant* (125). Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 72 ad 125. Τέλος, η αρχική άρνηση του Κάλχαντα να φανερώσει το μελλοντικό θύμα *voce sua* (127) κάμπτεται και ο μάντης *rumpit vocem* (129). Η ιδιωματική αυτή χρήση της έκφρασης *rumpere vocem* ανάγεται στην ελληνική γλώσσα και συγκεκριμένα η έκφραση αποτελεί πιστή μεταγραφή στα λατινικά της ηροδότειας φράσης *ἔρηξεν φωνήν* (I. 85). Ο Ηρόδοτος χρησιμοποίησε την έκφραση για να περιγράψει τον θαυμαστό τρόπο με τον οποίο ο κωφάλαος γιος του Κρόισου βρήκε τη φωνή του. Η έκφραση *ἔρηξεν φωνήν* περιγράφει την αναφώνηση του γιου του Κρόισου ως την πιο γνήσια και ζωντανή έκφραση των αισθημάτων, ενώ παράλληλα προβάλλει τον αδιαμεσολάβητο και ως εκ τούτου ανόθευτο από τη λογική χαρακτήρα της. Στην περίπτωση του μάντη η χρήση της έκφρασης *rumpit vocem* προβάλλει την εκρηκτικότητα και τη σχεδόν διονυσιακή εκστατικότητα της ξαφνικής αποκάλυψης του μάντη, ικανοποιώντας έτσι τους όρους της προφητείας η οποία υποκαθιστά τον έλλογο ειρμό με την ορμή της αναφώνησης και την ακουστική εντύπωση. Ωστόσο η σύνδεση της έκφρασης με το *comprobitio* δείχνει ότι όλος ο αυθορμητισμός που ενέχεται στο *rumpit vocem* είναι επίπλαστος και εξυπηρετεί τη σκευωρία του Οδυσσέα.

Σίνων, από απλός *comes* του Πηλεΐδη και κομπάρσος, εμφανίζεται πλέον ως πρωταγωνιστής, καθώς γίνεται ο κύριος στόχος της σκευωρίας του Οδυσσέα και του μάντη. Η χρήση της κωνυμίας *me* αναδεικνύει τη δραματικότητα της στιγμής¹, ενώ η οριστική ενεστώτα *destinat* αφενός αναδεικνύει τον αναπότρεπτο και οριστικό χαρακτήρα της επιλογής του Σίνωνα ως θύμα και αφετέρου δηλώνει πως το παρελθόν εξακολουθεί να καταδιώκει το Σίνωνα καθώς μέσω της αφήγησής του το ξαναζεί.

Μ' αυτόν το βιωματικό τρόπο ομιλίας ο Σίνων επιτυγχάνει να οργανώσει το λόγο του ως μαρτυρία, δίνοντας στους ακροατές την εντύπωση ότι η ρηματική - λεκτική του δικτύωση μεταφέρει τη μη ρηματική πραγματικότητα της περασμένης εμπειρίας χωρίς να την αλλοιώσει. Η όλη προσπάθειά του κατευθύνεται στο να δείξει πως, τουλάχιστον στην περίπτωσή του, δεν υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στο προσωπικό του βίωμα και στη λεκτική δικτύωση της εμπειρίας του και χρησιμοποιεί κάθε αφηγηματικό και υφολογικό μέσο ώστε το βίωμα αυτό ως μαρτυρία να δικτηρήσει τη δυναμική του.

Μετά το πρώτο σημείο κορύφωσης του προσωπικού του δράματος (*me destinat arae*) ο Σίνων περνάει στην περιγραφή των όσων ακολουθήσαν. Πρώτα αναφέρεται στην αντίδραση του πλήθους: *adsensere omnes et, quae sibi quisque timebat, | unius in miseri exitium conversa tulere* (130-131). Η τοποθέτηση των ρηματικών τύπων *adsensere-tulere*, στην αρχή του στ. 130 και στο τέλος του στ. 131 αντίστοιχα, καθορίζει το πλίκσιο των αντιδράσεων του πλήθους: απόλυτη συμφωνία και πλήρης ανοχή. Βέβαια η προσθήκη του *timebat*, στο τέλος του στ. 130, πρέχει μια δικαιολογία γι' αυτή τη συμπεριφορά του πλήθους, το φόβο².

Στη συνέχεια ο Σίνων περιγράφει τις ετοιμσίες της θυσίας: *mihī sacra parari | et salsae fruges et circum tempora vittae* (132-133). Η χρήση του ιστορικού απαρεμφάτου *parari* αποσκοπεί στο να δώσει στην αφήγηση ένα τόνο ψυχρής αντικειμενικότητας, πρόμοιο μ' αυτό που συναντά κανείς στα ιστορικά έργα³. Όμως αυτή η τάση αποπροσωποποίησης της αφήγησης αντρείπεται και πάλι στη συνέχεια (134-144), όπου κυριαρχεί και φτάνει στην κορύφωσή του ο τόνος της προσωπικής μαρτυρίας.

1. Βλ. Austin, ό.π., σ. 73 ad 129.

2. Η γενικευμένη (*omnes*) και άμεση αποδοχή και ανοχή (η χρήση του παρακειμένου *adsensere-tulere* προβάλλει αυτόν τον άμεσο χαρακτήρα της αντίδρασης του πλήθους) οφείλεται στο φόβο που εμφανίζεται εξατομικευμένος *quae sibi quisque timebat* και διαρκής (η χρήση του παρατατικού αυτό δείχνει). Για τη διαφοροποίηση στη χρήση των χρόνων βλ. Austin, ό.π., σ. 73 ad 131.

3. Ο Σέρβιος σχολιάζει τη χρήση του απαρεμφάτου ως εξής: *in finitus modus pro indicativo. et est figura propria historiographorum.*

Η πκλινδρόμηση από τον προσωπικό στον αντικειμενικό τόνο και το αντίστροφο, που πκρατηρείται εδώ, εξυπηρετεί το σχέδιο του Σίνωνα, καθώς δείχνει πως κάθε προσπάθεια αποπροσωποποίησης της αφήγησης ανιχνεύεται τελικά από τον έντονα βιωματικό χαρακτήρα της. Ο Σίνων ουσιαστικά υποβάλλει στο ακροατήριο την αντίληψη πως η βιωμένη εμπειρία δεν μπορεί να μεταδοθεί στους ακροατές με άλλο τρόπο, πκρά μόνο ως προσωπική μαρτυρία, δηλαδή ως λόγος εξτομικευμένος και υποκειμενικός. Αυτή ακριβώς η «ατομικότητα» και «υποκειμενικότητα» του λόγου του αποτελεί τη μόνη εγγύηση για την «κλήθεια» του περιεχομένου του.

Ο Σίνων ως μοναδικός αποδέκτης των τελετουργικών προετοιμασιών της θυσίας (στ. 132 *mihi sacra parati*) δικαιούται να εκδηλώνει έναν εντελώς προσωπικό και συναισθηματικό τρόπο αντίδρασης κατά την αφήγηση-επιναβίωση των γεγονότων, όπως φαίνεται και στους στίχους 134-136: *eripui, fateor, leto me et vincula rupi, |limosoque lacu per noctem obscurus in ulva |delitui dum vela darent, si forte dedissent*. Με τον τόνο οικειότητας και ειλικρίνειας που δημιουργεί η χρήση του *fateor*, ο Σίνων κερδίζει τις εντυπώσεις του ακροατήριου και αποφεύγει να πκρθέσει τις περικτέρω λεπτομέρειες του τρόπου σωτηρίας του¹. Επιπλέον η εμφατική χρήση του *fateor* προβάλλει το χαρακτήρα μαρτυρίας - ομολογίας που έχει η αφήγησή του².

Ιδιαιτέρως αποτελεσματικοί είναι και οι στίχοι 137-140, όπου ο Σίνων αναφέρεται στην πατρική του χώρα, στα παιδιά και στον πατέρα του για να εξασφαλίσει την *commiseratio*. Στο στίχο 137 προβάλλει το αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει: *nec mihi iam patriam antiquam spes ulla videndi*. Ο χαρακτηρισμός *antiquam* που αποδίδει στην πατρίδα του δείχνει υπερηφάνεια του Σίνωνα γι' αυτήν αλλά και την αγάπη που αισθάνεται για την πατρική γη³. Αυτό το διπλό πεδίο αναφοράς του επιθέτου *antiquam*

1. Βλ. Austin, ό.π., σ. 74 ad 134.

2. Αυτή η «ομολογία» του Σίνωνα για τον υποψιασμένο αναγνώστη είναι εντελώς ειλικρινής. Όταν ο Σίνων περιγράφει τον τρόπο σωτηρίας του με τη φράση *limosoque lacu per noctem obscurus in ulva |delitui* (135-36) χρησιμοποιεί το ρήμα *delitescere* που παραπέμπει στην εικόνα του φιδιού και του δόλου (βλ. *Georgicon III 417 viperam delituit*). Το ρήμα αυτό σε συνδυασμό με το επίθετο *obscurus*, που μπορεί να σημαίνει «κρυμμένος» αλλά και «σκοτεινός, μαύρος», άρα και δόλιος, αποκτά αρνητικότερες συνδηλώσεις καθώς προσδιορίζει το σχέδιο της απάτης του Σίνωνα. Γι' αυτό βλ. P. Vidal-Naquet, *Ο Μαύρος Κυνηγός. Μορφές σκέψης και μορφές κοινωνίας στον ελληνικό κόσμο*, μτφρ. Γ. Ανδρεάδης - Π. Ρηγοπούλου, Αθήνα 1983, σσ. 166-169. Για την εικόνα του φιδιού στο δεύτερο βιβλίο της *Αινειάδας* και τη λειτουργία της βλ. B.M.W. Knox, «The Serpent and the Flame: The Imagery of the second Book of the Aeneid», *AJPh* 71 (1950), σσ. 379-400.

3. Βλ. Austin, ό.π., σ. 75 ad 135. Ο Σέρβιος θεωρεί πως ο χαρακτηρισμός *antiquam* ισοδυναμεί με *caram*.

αναδεικνύει γι' ακόμη μια φορά αφενός το χαρακτήρα του Σίνωνα -πρόκειται για άνθρωπο με αίσθημα τιμής που απορρέει από την αργολική του κληρονομιά- και αφετέρου τη συγκινησιακή του φόρτιση- πρόκειται για άνθρωπο που διχαστεί από το συναίσθημα και τα λόγια του δεν υπαγορεύονται από υπολογισμό. Με την προσθήκη αυτής της φαινομενικά ασήμαντης λεπτομέρειας ο Σίνων επιτυγχάνει να προσδώσει δραματικότητα στο γεγονός της αναγκαστικής πικρίας του μακριά από την πατρίδα.

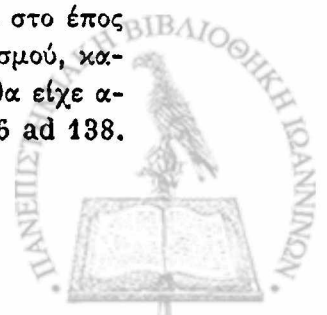
Ο δραματικός τόνος κλιμακώνεται στο στίχο 138 όπου προστίθεται ακόμη μια λεπτομέρεια: *nec dulcis natos exoptatumque parentem*. Οι χαρακτηρισμοί *dulcis*¹ και *exoptatum*² για τα τέκνα του και τον πατέρα του αντίστοιχα, προδίδουν την έντονη συγκινησιακή φόρτιση του Σίνωνα και παράλληλα προκλούν τον οίκτο των Τρώων.

Η κορύφωση του προσωπικού δράματος του Σίνωνα δίνεται τέλος στους στίχους 139-140, όπου η τραγικότητα της κατάστασής του επιτείνεται από το ενδεχόμενο (στ. 139 *fors*) της εκδίκησης που θα ζητήσουν να πάρουν οι Έλληνες τιμωρώντας την οικογένειά του. Η τραγικότητα της κατάστασής του είναι μεγαλύτερη ακριβώς επειδή συνειδητοποιεί ότι ο ίδιος ευθύνεται, σε περίπτωση που οι Έλληνες θα επιχειρήσουν να κορέσουν την εκδικητική τους μανία τιμωρώντας τους δικούς του: *quos illi fors et poenas ob nostra reposcent | effugia, et culpam hanc miserorum morte piabunt* (139-140).

Η προσωπική του αντιπαράθεση με τους Έλληνες μετατρέπεται σε αντιπαράθεση των δικών του και των Ελλήνων, όπως και σε συντακτικό επίπεδο δηλώνεται: *quos illi*. Τα μέλη της οικογένειας του Σίνωνα (*quos*) είναι το συντακτικό αντικείμενο του ρήματος *reposcent* και παράλληλα οι αποδέκτες του εκδικητικού μένους των Ελλήνων, οι οποίοι μέσω της αντωνυμίας *illi* κατέχουν συντακτικά τη θέση του υποκειμένου του ρήματος.

1. Ο έντονα προσωπικός τόνος του λόγου του Σίνωνα, που επιτείνεται από τους χαρακτηρισμούς *antiquam (patriam)* και *exoptatum (parentem)* αφαιρεί από το επίθετο *dulcis* τον κοινότοπο χαρακτήρα του και αναδεικνύει τη συγκινησιακή φόρτιση του ομιλητή που δεν βλέπει τίποτε άλλο παρά τη σχέση αγάπης που έχει με την πατρίδα, τα τέκνα, το γονιό του. Ως εκ τούτου η γραφή *duplicis* που παραδίδει ο P αποδυναμώνει την αποτελεσματικότητα του λόγου του. Ο Σέρβιος *auctus* σχολιάζει: *et bene finxit sibi liberos et parentem ut maior miseratio ex pluribus nasceretur. quidam sane non «dulces», sed «duplices» legerunt, quid «dulces» leve esset et commune epitheton liberorum*. Βλ. επίσης το σχόλιο του Austin, ό.π., σ. 76 ad 138.

2. *Exoptatus* είναι λέξη της κωμωδίας που μόνο ο Βιργίλιος χρησιμοποιεί στο έπος. Η χρήση της λέξης αυτής προσδίδει στο λόγο του Σίνωνα έναν τόνο αυθορμητισμού, καθώς αυτός εμφανίζεται να εκφράζεται για τον πατέρα του όπως ο καθένας που θα είχε αποχωριστεί την οικογένειά του για πολύ καιρό. Γι' αυτό βλ. Austin, ό.π., σ. 76 ad 138.

Στις ενέργειες που περιγράφουν τα ρήματα *repsceni*¹ και *riabunt* οι Έλληνες (*illi*) είναι το συντακτικό υποκείμενο και ταυτόχρονα εκείνοι που θα έχουν όλη την πρωτοβουλία κινήσεων. Ωστόσο ο Σίνων καταλογίζει και στον εαυτό του ένα μερίδιο ευθύνης: *et culpam hanc miserorum morte riabunt* (140).

Βέβαια η ευθύνη του δεν απορρέει από ένα σφάλμα ηθικής τάξεως, αλλά από το ίδιο το γεγονός της φυγής του. Όμως αυτή η «φυγή» του δεν περιγράφεται με όρους που προαπέμπουν σε λιποταξία· αντίθετα χαρακτηρίζεται ως *effugium* (140). Η λέξη *effugium* δε χρησιμοποιείται από το Σίνωνα ως συνώνυμη της λέξης *fuga*, αλλά χρησιμοποιείται ως όρος τελετουργικός με όλο το σημασιολογικό της βάρος² ώστε να υπενθυμίσει πως ο Σίνων όταν διέφυγε ήταν ήδη το τελετουργικά ταμένο θύμα του θεού. Το μόνο «σφάλμα» (*culpa*) του Σίνωνα ήταν ότι δεν δέχθηκε το ρόλο του θύματος της θυσίας και προσπάθησε μ' όλες του τις δυνάμεις -όπως έχει ήδη προειχθεί (στ. 134 *fateor*)- να διαφύγει.

Η σκέψη που ξεκίνησε με το *effugia* στην αρχή του στίχου 140 και επικεντρώθηκε στο θέμα της τελετουργικής αντροπής που επέφερε η φυγή του Σίνωνα ολοκληρώνεται με τη χρήση του *riabunt* στο τέλος του ίδιου στίχου. Οι Έλληνες δεν θα ζητήσουν απλώς εκδίκηση (*roenas respceni*), αλλά θα προσπαθήσουν να εξευμενίσουν (*riare*) τους θεούς με το αίμα των συγγενών του Σίνωνα. Η εκδίκησή τους λοιπόν θα έχει ένα χαρακτηριστικό εξιλέωσης των θεών, επειδή αυτοί είχαν στερηθεί τη νεομισμένη θυσία του Σίνωνα.

Ο Σίνων μέσω του λεξιλογίου (*effugium - riare*) υπενθυμίζει στους Τρώες ότι ο ίδιος επέζησε της θυσίας για την οποία τον προόριζαν οι Έλληνες και ως *superstes* / επιζών ανέλαβε να διηγηθεί τα όσα είδε ή άκουσε. Ο Σίνων υπογραμμίζει πως δε παρευρέθηκε ως τρίτος σε μια υπόθεση, αλλά καθιστά αισθητή τη διάσταση της παρουσίας του στα γεγονότα του παρελθόντος και παράλληλα τονίζει τι συνέπειες μπορούν να έχουν αυτά για τους δικούς του. Ότι διαφοροποιεί το λόγο του Σίνωνα ως κατάθεση μαρ-

1. Ο Βιργίλιος για να αναδείξει την αντιπαράθεση ανάμεσα στην οικογένεια του Σίνωνα που θα είναι οι αποδέκτες της εκδίκησης και στους Έλληνες που θα είναι οι τιμωροί, συντάσσει το ρήμα *repsceni* με δύο αιτιατικές (*quos...roenas*) και έτσι προβάλλει την αντίθεσή τους και σε συντακτικό επίπεδο (*quos*=αντικείμενο, *illi*=υποκείμενο). Ο Σέρβιος *auctus* για να δείξει την ανωμαλία της σύνταξης αυτής σχολιάζει το *quos illi: de quibus illi*.

2. Ο Σέρβιος *auctus* με το σχόλιό του στη λέξη *effugia* αναδεικνύει το τελετουργικό της περιεχόμενο: *sed hic dicendo «effugia» verbo sacrorum et ad causam apto usus est. nam hostia quae ad aras adducta est immolanda, si casu effugeret «effugia» vocari veteri more solet.*

τυρίς από την απλή μετάδοση πληροφοριών είναι το γεγονός ότι ο Σίνων δεσμεύεται (στ. 77-78 *cuncta... fatebor vera*) να φανερώσει μίαν αλήθεια της οποίας είναι ο μοναδικός μάρτυρας και ως εκ τούτου αναντικατάστατος. Αυτός ως επιζών της θυσίας δεν μπορεί παρά να προσκομίζει μια αξιόπιστη μαρτυρία, καθώς, χαρακτηρίζοντας τη φυγή του ως *effugium*, ουσιαστικά δικτείνεται ότι είναι σε θέση να ξέρει αυτό που είδε και άκουσε, ότι είναι σε θέση να είναι υπεύθυνος γι' αυτή τη μαρτυρία ενώπιον του ίδιου του του εκυτού. Ο Σίνων ως μάρτυρας χαρακτηρίζει τη φυγή του ως *effugium*, γιατί μόνο έτσι μπορεί να επικληστεί το γεγονός ότι ήταν παρών στο γεγονός της θυσίας, ότι παρευρέθηκε ως υποψήφιο θύμα στο βωμό, ότι γνώρισε την εμπειρία αυτή και ως εκ τούτου γνωρίζει καλά περί τίνος ομιλεί.

Όσοσο η επλήθευση ή ο μετασχηματισμός σε απόδειξη ή σε αμφισβήτηση ανήκουν σε ένα χώρο που είναι ξένος, ετερογενής προς το χώρο και την προσίδη στιγμή της μαρτυρίας, σε τέτοιο βαθμό ώστε η εμπειρία της μαρτυρίας ως τέτοις προϋποθέτει τον όρκο, τελείται μέσα στην περιοχή του *sacramentum*, του όρκου, του ίδιου όρκου που συνδέει το μάρτυρα με τους αποδέκτες του¹. Δεν είναι λοιπόν παράξενο που ο λόγος-μαρτυρία του Σίνωνα κλείνει με τον όρκο και μια τελική έκκληση στον Πρίγκμο να τον λυπηθούν: *quod te per superos et conscia numina veri, | per si qua est quae restet adhuc mortalibus usquam | intemerata fides, oro, miserere laborum! tantorum, miserere animi non digna ferentis* (141-144).

Ο όρκος εισάγεται με το *quod* (141) που χρησιμοποιείται συχνά στην κωμωδία ως φόρμουλα που εισάγει όρκους². Και σ' αυτήν την περίπτωση ο Σίνων, υπονομεύοντας την επισιμότητα του όρκου με τη χρήση μιας έκφρασης από την καθημερινή γλώσσα, προσδίδει έναν τόνο ειλικρίνειας και αυθορμητισμού στον όρκο του. Παράλληλα με τη χρήση του *quod* ο όρκος εμφανίζεται από το Σίνωνα ως το αναγκάσιο και απεχθήτο συμπλήρωμα της μαρτυρίας του, όπως αποδεικνύει και η ερμηνεία του *quod* από τον Servius auctus ως *propter quod*.

Στον όρκο του ο Σίνων επικλείεται *superos et conscia numina veri* (141). Η επίκληση των θεών ως *superi* και ως *numina* δεν είναι άνευ σημασίας³. Ο Σίνων δεν επικλείεται απλώς τους θεούς (*superos*) ως φυσι-

1. Βλ. Jacques Derrida, *Μαρτυρία και Μετάφραση. Επιβιώνοντας ποιητικά*, μτφρ.-σημειώσεις Β. Μπιτσιώρης, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, Αθήνα 1996, σ. 40.

2. Βλ. Austin, ό.π., σ. 77 ad 141.

3. Ο Henry, ό.π., σ.99 θεωρεί ότι ο Σίνων επικαλείται τους επουράνιους (*superos*) ως *conscios veri* και ότι η φράση *conscia numina veri* δε χρησιμεύει σε τίποτε άλλο παρά στη μετρική ολοκλήρωση του στίχου.

χές παρουσίας που υπάρχουν στη διάσταση του χώρου¹, αλλά και ως ηθικές - πνευματικές δυνάμεις (*numina*) που υπερβάνουν τη χωρική διάσταση, εισδύουν στο νου των ανθρώπων και γνωρίζουν τις σκέψεις τους. Και φυσικά οι θεοί ως *numina* (ρίζα *nu-* που συνδέεται με το ελληνικό ρήμα *νειώ*)² συγκρατνεύουν, εγκρίνουν και επιβεβαιώνουν την «αλήθεια» της ιστορίας που διηγήθηκε ο Σίνων. Συνεπώς με την προσθήκη της λέξης *numina* ο όρκος του Σίνωνα αποκτά μεγαλύτερη δύναμη να πείσει ακόμη και τον πιο δύσπιστο³.

Ωστόσο η συμμετοχή των ακροατών στη σκηνή μαρτυρίας συνεπάγεται πάντοτε ένα ενέργημα πίστεως⁴. Έτσι ερμηνεύεται η επίκληση της πίστεως (*fides*) στον όρκο του Σίνωνα. Ο Σίνων επικλούμενος την *fides* των ακροατών του - Τρώων προσπαθεί να εμποδίσει την κινητοποίηση της σκέψης τους⁵. Ο Σίνων γνωρίζει ότι η *fides* έχει πάντα μια υποκειμενική διάσταση και γι' αυτό εξμεταλλευόμενος την ιερότητα του όρκου⁶ *per superos et conscia numina veri* πρέχει στους Τρώες μια αντικειμενική

1. *Superi* είναι οι επουράνιοι θεοί, εκείνοι που βρίσκονται επάνω σε αντίθεση με τους *inferi*, τους θεούς του Κάτω Κόσμου. Ο χαρακτηρισμός των θεών ως *superi* ή *inferi* προσδιορίζει περισσότερο το χώρο άσκησης της εξουσίας τους, το χώρο που αυτοί κατέχουν. Βλ. Lewis - Short, s.v. *superus* (B₁ *Superi*).

2. Βλ. Lewis - Short, s.v. *numen*. Βλ. επίσης το άρθρο του A.M. Battezzore στην *Enciclopedia Virgiliana*, III, Roma 1987, s.v. *numen*, σσ. 779-782.

3. Η φράση *conscia numina veri* είναι αμφίσημη, αφού από τη μια φαίνεται να επιβεβαιώνει την αλήθεια της ιστορίας του Σίνωνα, ενώ από την άλλη αποκαλύπτει στον υποψιασμένο αναγνώστη τον πραγματικό ρόλο των θεών στην πτώση της Τροίας. Ουσιαστικά με τη φράση *conscia numina veri* ο Σίνων εμφανίζει τους θεούς ως συνεργούς (*conscia*) στο σχέδιο της απάτης του. Συγχρόνως, χωρίς να το συνειδητοποιεί, αποκαλύπτει τον πραγματικά ολέθριο ρόλο που διαδραματίζουν οι θεοί στην πτώση της Τροίας, αφού δρουν ως «συνεργοί» των Ελλήνων. Βέβαια η δράση αυτών των *conscia numina veri* εντάσσεται στην ευρύτερη προοπτική των *fata deum*, όπως αποκαλύπτει η ίδια η Αφροδίτη στον Αινεία παρουσιάζοντας τα *inimica...numina deum* (622-23) μπροστά στα μάτια του. Η Elizabeth Block, *The effects of divine manifestations on the reader's perspective in Vergil's Aeneid*, Monogr. in Class. Stud. N. York Arno Pr. 1981, σσ. 274-75 παρατηρεί τα εξής: «Sinon's oath thus reveals the depth of his scelus, as it reveals to the reader the gods' participation ...in Troy's ruin... It is disturbing that the gods accept it and that by believing in the apparent manifestations of those same gods, the Trojans are destroyed».

4. Βλ. Derrida, ό.π., σ. 41.

5. Η διατύπωση του Heidegger «Der Glaube hat im Denken keinen Platz» αποκλείει την τάξη της πίστης από την τάξη της σκέψης εν γένει. Γι' αυτό βλ. Derrida, ό.π., σσ. 42-43.

6. Ο Σίνων γνωρίζει την ιερότητα του όρκου και γι' αυτό τον χρησιμοποιεί ως μέσο πειθούς, αφού «ακόμη και η επιορκία συνεπάγεται την ιεροποίηση εντός της ιεροσυλίας» και «ο επιορκός διαπράττει την επιορκία ως τέτοια μόνον στο βαθμό που διατηρεί στη μνήμη του την ιερότητα του όρκου.» Γι' αυτό βλ. Derrida, ό.π., σ. 40.

βάση για να οικοδομήσουν την πίστη τους. Επιπλέον η εμπειρία του πιστεύειν από μέρους των Τρώων ενισχύεται και από την έμφυτη ευπιστία τους και σε τελική ανάλυση προσδιορίζεται ως μια στάση πχθητικότητας ενώπιον της αυθεντίας της μωρτυρίας του Σίνωνα. Ούτε η ψευδής ιστορία του Σίνωνα, ούτε η επιορκία του μπορούν να υπερνικήσουν την επίκληση της *fides*: το μόνο που κάνουν τελικά είναι να επικυρώσουν το ακχτάβλητό της (*intemerata*) βεβηλώνοντάς την¹.

Η τελική έκκληση του Σίνωνα προς τους Τρώες και συγκεκριμένα προς τον Πρίμο (te...oro) με τη διπλή επανάληψη της προστακτικής *miserere* και την πχρήχηση στο *laborum tantorum* δείχνει την έντονη συνισθηματική φόρτιση του ομιλητή. Ο τόνος του Σίνωνα είναι και πάλι έντονα προσωπικός, καθώς πχρχίζει τον Πρίμο: *miserere animi non digna ferentis* (143-44). Εδώ ο Σίνων προβάλλει ως ανχξιοπχθών (*non digna ferentis*) και μάλιστα καθώς κλείνει το λόγο του με τη μετοχή *ferentis* (144) δικτηρεί ζωντανή στους ακροχτές του την εικόνα του αθώου θύματος που υφίσταται συμφορές. Στο στίχο 143 είχε φροντίσει να τοποθετήσει σε εμφατική θέση το *laborum* ώστε οι συμφορές του και ο ίδιος ως αθώο θύμα να κυριρχούν στο τέλος του λόγου του και κατά συνέπεια και στη σχέση των ακροχτών του. Εξάλλου, για να πχρχτεί την εικόνα και την εντύπωση της συμφοράς του, απευθύνει τη διπλή έκκληση *miserere laborum tantorum* και *miserere animi non digna ferentis*.

Επιπλέον η περιγραφή των συμφορών του ως *labores* ανχδεικνύει και πάλι το βιωματικό στοιχείο της αφήγησης που προηγήθηκε, καθώς η λέξη *labor* προσδιορίζει τον πόνο, δηλαδή την πχθητική διάσταση της ανθρώπινης δραστηριότητας που υφίσταται τη δράση των άλλων. Μ' αυτή τη σημασία η λέξη *labor* ανακεφαλαιώνει την αφήγηση - μωρτυρία του Σίνωνα. Πχράλληλα προεξοφλεί την επιτυχία του σχεδίου του, αφού ο Σίνων μόνο μέσω της απάτης του θα μωτχτρέψει τον *labor* εννοούμενο ως πόνο σε *labor* - άεθλον².

1. Βλ. Derrida, ό.π., σσ. 41-42. Σε τελική ανάλυση αυτή η *fides* που επιδεικνύουν οι Τρώες είναι ο βασικός παράγοντας επιτυχίας της απάτης του Σίνωνα και των Ελλήνων. Αυτό φαίνεται να το συνειδητοποιεί ο Αινείας όταν στους στ. 309-310 αναφέρει: *tum vero manifesta fides, Danaum patescunt insidiae*. Σ' αυτό το *ex eventu* σχόλιο του Αινεία αποκαλύπτεται (*manifesta*) ο πραγματικός χαρακτήρας της *fides* των Τρώων καθώς συνδέεται με την ευπιστία, την παθητικότητα και την έλλειψη εγρήγορσης από μέρους των Τρώων εμφανίζεται σε άμεση συνάφεια με τις απάτες των Ελλήνων (*insidiae Danaum*).

2. Ο James Henry, *Aeneidea or critical, exegetical, and aesthetical remarks on the Aeneis*, vol. I, Hildesheim 1969 (= London 1873), σσ. 187-88 ήταν ο πρώτος που επεσήμανε ότι ο *labor* αντιστοιχεί στη λέξη άεθλος. Για τη σημασία της λέξης *labor* στην Αινειάδα βλ. J. Stachniw, «Labor as a key to the Aeneid», *CB* 50 (1973-1974), σσ. 49-53.

Η αντίδραση των Τρώων στην έκκληση του Σίνωνα είναι άμεση και αυθόρμητη: *his lacrimis vitam damus et miserescimus ultro* (145). Ο ίδιος ο Πρίαμος (στ. 146 *ipse*) δίνει δικταγή να αφαιρεθούν τα δεσμά του αιχμάλωτου και του απευθύνει το λόγο με ιδιίτερη φιλική διάθεση, όπως το *dictis...amicis* (147) δηλώνει¹. Ο Πρίαμος με τόνο επίσημο δηλώνει στο Σίνωνα: *quisquis es ...noster eris* (148-49). Ο Σέρβιος μας δίνει την πολύ σημαντική πληροφορία ότι η φράση αυτή είναι τυπική φόρμουλα με την οποία επισημοποιείται η σχέση φιλικής ανάμεσα στον αυτόματολο και τους εχθρούς του, που τον δέχονται ως σύμμαχο². Ο Σίνων, αφού γίνεται επίσημα δεκτός από τους Τρώες ως φίλος, κλείεται να δώσει απαντήσεις σε κλίρια ερωτήματα που αφορούν το ρόλο και τη λειτουργία του Δούρειου Ίππου καθώς και τους απώτερους στόχους των Ελλήνων. Οι σύντομες και διχοδικές ερωτήσεις του Πριάμου -5 ερωτήσεις σε 2 μόλις στίχους (150-151)- δείχνουν την ένταση και την περιέργεια που τον διακατέχουν³. Ο Σίνων έχει οδηγήσει το αχροκτήριό του ακριβώς στο σημείο που ήθελε: τώρα είναι έτοιμο να πέσει στην κλοστημένη παγίδα του Σίνωνα.

Ο Σίνων *dolis instructus et arte Pelasga* (152) υψώνει τα ελευθερωμένα από τα δεσμά χέρια του στον ουρανό (153) και αναφωνεί: *vos, aeterni ignes, et non violabile vestrum | testor numen ... vos arae ensesque nefandi, | quos fugi, vittaeque deum, quas hostia gessi* (154-156). Η επίκληση των *aeterni ignes*, δηλ. του ήλιου και της σελήνης⁴, που όλα τα βλέπουν και συνεπώς όλα τα γνωρίζουν, αποσκοπεί στο να περιβάλει με κύρος την ψεύτικη ιστορία του για το Δούρειο Ίππο. Αυτές οι «αιώνιες φωτιές» του ουρανού έχουν όμως και μια πνευματική διάσταση (*numen*) που είναι ακατάλυτη (*non violabile*), την οποία επικαλείται ο Σίνων. Το ρήμα που χρησιμοποιεί στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι *testor*. Εδώ το ρήμα έχει ένα διπλό πεδίο αναφοράς: αφενός ο Σίνων επικαλείται το *numen* των *aeterni ignes* ως μάρτυρα της αλήθειας των λόγων του και αφετέρου ο ίδιος προβάλλει και πάλι ως ο άνθρωπος που κατχέτει την προσωπική του μαρτυρία⁵.

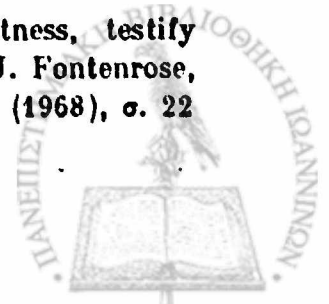
1. Επίσης και η χρήση της προστακτικής *edissere* (149) που ανήκει στο καθημερινό λεξιλόγιο προσδίδει έναν τόνο οικειότητας στην παράκληση του Πριάμου. Βλ. Austin 6.π., σ. 79 ad 149.

2. Το σχόλιο του Σέρβιου αναφέρει: *Quisquis es licet hostis sis. et sunt, ut habemus in Livio, imperatoris verba transfugam recipientis in fidem «quisquis es noster eris».*

3. Austin, 6.π., σ. 80 ad 150.

4. Βλ. Austin, 6.π., σ. 81 ad 154.

5. Βλ. Lewis - Short, s.v. *testor*: to be a witness, speak as a witness, testify και to call upon or invoke a person or thing as witness. Βλ. επίσης J. Fontenrose, «The Gods invoked in Epic Oaths, *Aeneid*, XII, 175-215», *AJP* 89 (1968), σ. 22 και σσ. 27-28.

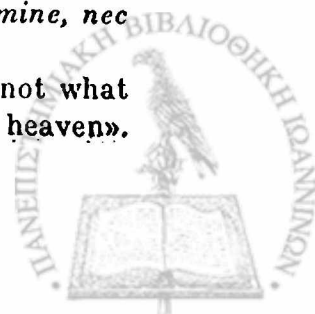
Η άποψη αυτή ενισχύεται και από την επίκληση *vos arae ensesque nefandi, / quos fugi, vittaeque deum, quas hostia gessi* (155-56). Η επίκληση των βωμών (*arae*) και των ιερών ταινιών (*vittae deum*), που ο Σίνων ως τελετουργικά τξιμένο θύμα φόρεσε, κατοχυρώνει γι' ακόμη μια φορά την αφήγησή του ως μαρτυρία και χρησιμεύει για να περιβάλλει με πρόσθετο κύρος όσα θα αναφέρει στη συνέχεια για το Δούρειο Ίππο. Παράλληλα μέσω της αναφοράς σε *ensesque nefandi, quos fugi*, ο Σίνων προβάλλει σε πρώτο πλάνο τη βικιότητα των Ελλήνων (*enses*) η οποία μάλιστα εντοπίζεται στο χώρο των ιερών προχμάτων, καθώς προσδιορίζεται ως ιερόσυλη (*nefandi*)¹. Επιπλέον ο Σίνων σχολιάζει έμμεσα τη γενναιόδωρη προσφορά του Πριάμου *quisquis es ...noster eris*: η θέση που του επιβύλαξαν οι Έλληνες στην κοινότητά τους ήταν αυτή του σφάγιου (*hostia gessi*), σε αντίθεση με τη θέση του ανθρώπου με πλήρη δικαιώματα που του προσφέρουν οι Τρώες. Βέβαια αυτή η δήλωση του Σίνωνα δεν έχει απλώς και μόνο το χαρακτήρα ενός σχολίου της προσφοράς του Πριάμου, αλλά χαρακτηρίζεται και από επισημότητα ανάλογη μ' αυτή της προσφοράς που του έγινε. Επιπλέον ο επίσημος τόνος της ανταποκρίνεται και στο χαρακτήρα αποκήρυξης που έχει².

Η αποκήρυξη των Ελλήνων και της σχέσης που συνέδεε το Σίνωνα μ' αυτούς ολοκληρώνεται στους στίχους 157-159: *fas mihi Graiorum sacrata resolvere iura, / fas odisse viros atque omnia ferre sub auras, / si qua tegunt, teneor patriae nec legibus ullis*. Η κατκπάτηση κάθε έννοιας δικίου και η υπέρβση όλων των ορίων από την πλευρά των Ελλήνων, όπως τις προσδιόρισε ο Σίνων μέσω της έκφρασης, *enses nefandi*, αποτελεί επική λόγο ώστε η δική του «προδοσία» να χαρακτηρίζεται *fas*, δηλαδή μια πράξη που δεν αντιβάνει το θεϊκό δίκιο³. Ο Σίνων αποσκοπεί να προουσιάσει την πράξη του *Graiorum sacrata resolvere iura* ως ηθικά ορθή και δικαιωμένη με βάση το θεϊκό δίκιο (*fas*). Γι' αυτό εξάλλου αντιπροθέτει ό,τι είναι *fas*, ό,τι δηλαδή υπαγορεύεται από τους θεούς, σε ό,τι υπαγορεύεται από το ανθρώπινο - θετό δίκιο (*iura-legibus*). Παράλ-

1. Με βάση αυτή την ερμηνεία, η άποψη ότι η έκφραση *arae ensesque* αποτελεί έν δια δυοίν και αποδίδεται «θυσιαστήριοι βωμοί» δεν ευσταθεί. Τη δυσκολία μιας τέτοιας ερμηνείας επισημάνει και ο Austin, ό.π., σ. 81 ad 155.

2. Ο Σέρβιος *auctus* επισημάνει πως η ένταξη κάποιου σε ένα νέο γένος προϋπέθετε την αποκήρυξη εκείνου στο οποίο ανήκε προηγουμένως: *consuetudo apud antiquos fuit, ut qui in familiam vel gentem transiret prius se abdicaret ab ea, in qua fuerat, et sic ab alia reciperetur: quod hic ostendit; dicit enim Sinon, iure iam se Troianorum civem esse, quia apud Graecos hostia fuerit, adeo nec pro homine, nec pro cive habitus sit*.

3. Ο Austin, ό.π., σ. 81 ad 157 αναφέρει σχετικά: «Fas est implies not what is compulsory but what is allowable without transgressing the law of heaven».

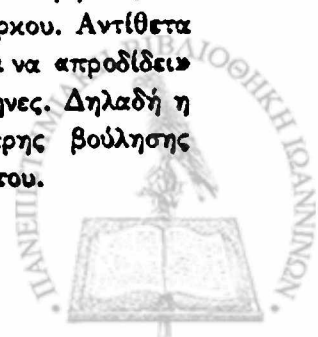

ληλα ο Σίνων επιχειρεί μιx «διόρθωση» της προτροπής του Πριάμου *obliviscere Graios* (148): γι' αυτόν, έννx ακέρχιο και ηθικό άνθρωπο, δεν είναι αρκετό αρκετό «να λησμονήσει» απλώς τους Έλληνες και έτσι να κόψει κάθε δεσμό με το πχρελθόν, αλλά απχτεείται να επαναπροσδιορίσει τη σχέση του μ' αυτό, αφού με τους Έλληνες τον συνδέουν «όρκοι ιεροί» (*iura sacrata*). Απέναντι στους καθχχισμένους (*sacrata*), μέσω μιxς επίσημης τελετής, όρκους (*iura*)¹ και τους γραπτούς νόμους που επιβάλλει η πχτρίδχ (*legibus*) οφείλει να αντιτάξει το σφώς υπέρτερο θεϊκό δίκχιο (*fas*).

Με την αποστροφή του στην ίδια την Τροία που τον δέχεται (στ. 160-161 *tu...Troia*) στους φιλόξενους κόλπους της ολοκληρώνεται το εισχωγωγικό τμήμα αυτού του μέρους του λόγου του. Από το στίχο 162 αρχίζει η διήγηση που αφορά το Δούρειο Ίππο. Η διήγηση αρχίζει με την αληθινή ιστορία της κλοπής του Παλλαδίου, ώστε η ψεύτικη ιστορία για τη λειτουργία του Δούρειου Ίππου που ακολουθεί να γίνει πιστευτή.

Παρά το ότι αυτό το τμήμα του λόγου του Σίνωνx δεν έχει πιx το χχρχκτήρχ μαρτυρίαx, όπως το προηγούμενο, ωστόσο ο Σίνων και εδώ προσπχθεί να υπενθυμίξει στους Τρώες ότι ο ίδιος είναι ένχx επιζών της ελληνικής θηριωδίας. Φροντίζει, λοιπόν, σε κάθε ευχίρη, να τονίζει το βίχιο και ανόσιο χχρχκτήρχ των Ελλήνων. Στους στίχους 163-64 ο *Tydidēs* χχρχκτηρίζεται *imprius* και ο *Ulixēs, scelerum inventor*. Το εγγείρημά τους να κλέψουν το ιερό ξόχνο της Αθηνάς περιγράφεται από το Σίνωνx με όρους που τονίζουν τη βιχιότητα της πράξης τους: η ασυνήθιστη σύνταξη του ρήματος *adgredi* με απχρέμφχτο (165) προβάλλει την πρωτοφχνή βιχιότητα της επίθεσής τους, ενώ η χρήση του απχρεμφάτου *avellere* (165) συμπληρώνει την εικόνα. Παράλληλα ο ιερόσυλος χχρχκτήρχx της πράξης τους ενισχύεται από το γεγονός ότι η βίχια απόσπχση του ξοάνου επιχειρείται από τον ιερό ναό της θεάς (στ. 165 *sacrato templo*). Το βίχιο έργο συνεχίζεται με τη σφχγή των ανύποπτων φρουρών (στ. 166 *caesis custodibus*), ολοκληρώνεται με την χρχχγή του ιερού αγάλματος (στ. 167 *corripuere sacram effigiem*) και κορυφώνεται με την ανόσιχη τόλμη «να χγγίξουν με χέριx μχτωμένα από τη σφχγή τις πχρθενικές τχινίες της θεάς» (167-168). Στην τολμηρή ενέργεια *manibusque cruentis virgineas... divinae contingere vittas* (167-168) ο Σίνων διαχρίνει την έννοιχη του μιάσματος.

1. Στη φράση *Graiorum sacrata resolvere iura*, αν θεωρήσουμε το *Graiorum* ως γενική υποκειμενική προβάλλεται έντονα η σχέση πως ο Σίνων απλώς δεν εμφανίζεται πιστός σ' ένα καθήκον που του επιβλήθηκε από τους Έλληνες μέσω του όρκου. Αντίθετα αν θεωρήσουμε το *Graiorum* ως γενική αντικειμενική ο Σίνων εμφανίζεται να «προδίδει» το καθήκον για το οποίο ο ίδιος δεσμεύτηκε με όρκο απέναντι στους Έλληνες. Δηλαδή η γενική υποκειμενική δείχνει πως ο όρκος δεν ήταν αποτέλεσμα της ελεύθερης βούλησης του Σίνωνα, άρα ένας λόγος ακόμη να χαρακτηρίζεται *fas* η καταπάτησή του.

Εξαιτίας αυτής της προσβολής της θεάς (στ. 183 *pro numine laeso*), γιγναισκόμενοι να εξευμενίσουν τη θεότητα και να απομακρύνουν το μίσχυ, κατασκέυασαν το Δούρειο Ίππο κατά την προτροπή του Κάλχαντα (στ. 183 *moniti*). Ο Σίνων αναφέροντας τα λόγια του μάντη *nam si vestra manus violasset dona Minervae, / tum magnum exilium...Priami imperio Phrygibusque futurum* (189-191)¹ υποβάλλει και κατ' αυτόν τον τρόπο επιβάλλει στο ακροατήριό του την άποψη πως ο Δούρειος Ίππος είναι ιερό αντικείμενο (*religio*), του οποίου η κατχτροφή συνιστά πράξη ιεροσυλίας (*violatio - violasset*)². Όμως και σ' αυτή την περίπτωση ο Σίνων δεν παραλείπει να προσθέσει έναν προσωπικό τόνο στην αφήγηση με το παραθετικό σχόλιο *quod di prius omen in ipsum / convertant* (190-91), που δείχνει ότι το μίσος του γιγναισκόμενου μάντη που συμμετείχε στη σκευωρία του Οδυσσέα εις βάρος του είναι πάντα ζωντανό. Αυτό το μίσος γιγναισκόμενους Έλληνες, που οφείλεται στην απόφασή τους να τον θυσιάσουν στους θεούς, αποτελεί τη μόνη εγγύηση γιγναισκόμενου την αλήθεια των λόγων του και προσδίδει κύρος σ' αυτό το τρίτο μέρος του λόγου. Αυτό το τρίτο και τελευταίο μέρος του λόγου του αντλεί την αξιοπιστία και την επληθυντική του δυναμότητα από τα δύο προηγούμενα τμήματα που οργανώθηκαν από το Σίνωνα ως «μαρτυρία».

Η παραπάνω ερμηνεία της αφήγησης του Σίνωνα ως μαρτυρίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν αναλογισθεί κανείς ότι εντάσσεται σε μια ευρύτερη αφήγηση - μαρτυρία, αυτή του Αινεία. Όλο το δεύτερο βιβλίο αποτελεί διήγηση του Αινεία, ο οποίος γιγναισκόμενος να ικανοποιήσει το αίτημα της Διδώς (I 753-54)³ αρχίζει την εξιστόρηση της πτώσης της Τροίας. Ο Αινείας με την απάντησή του *ipse...vidi et quorum pars magna fui* (II 5-6) καθορίζει ένα πλαίσιο αφηγηματικής ηθικής: το προσωπικό βίωμα (*ipse vidi*)⁴ αποκτά το χαρακτήρα συλλογικής εμπειρίας (*pars fui*) χωρίς να

1. Ο Austin, ό.π., 92 ad 89 λέει «Sinon is reporting Calchas' words». Όμως ο Σίνων ουσιαστικά αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στον ευθύ λόγο (*vestra manus*) και τον πλάγιο (*violasset - Priami imperio Phrygibusque*). Αυτή η ανάμειξη στοιχείων του ευθέος και πλάγιου λόγου εξυπηρετεί θαυμάσια τους στόχους του Σίνωνα. Ο Σίνων ήταν παρών και άκουσε τα λόγια του Κάλχαντα τα οποία αναφέρει· ωστόσο η προσωπική του σχέση με τους Τρώες και το έντονο ενδιαφέρον του γι' αυτούς τον κάνει να μεταβαίνει από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο.

2. Φυσικά ο Σίνων και στη συγκεκριμένη περίπτωση στηρίζει τις προσδοκίες της επιτυχίας του σχεδίου του στη θεοσέβεια των Τρώων. Οι Τρώες, σε αντίθεση με τους Έλληνες, τους οποίους ο Σίνων περιέγραψε ως παντελώς ανόσιους, θα επιβεβαιώσουν την ηθική τους ανωτερότητα σεβόμενοι το ανάθημα της θεάς.

3. Η Διδώ ζητά να μάθει το ατομικό παρελθόν του Αινεία, δηλαδή ό,τι αφορά τους δικούς του (*casusque tuorum I 754*) και τον ίδιο (*erroresque tuos; nam te... I 755*).

4. Πβλ. II 499 *vidi ipse*, 501 *vidi*, 561 *vidi*.

γάσει τίποτε από την ατομική ιδιαιτερότητά του. Παράλληλα η ταυτότητα του Αινεία ως αφηγητή ορίζεται από τις δυνατότητες που του παρέχει η ταυτότητά του ως ήρωα - πρωταγωνιστή και μάρτυρα των τελευταίων ωρών της Τροίας.

Με την ένταξη της αφήγησης - μαρτυρίας του Σίνωνα στο ευρύτερο πλαίσιο της αφήγησης - μαρτυρίας του Αινεία, ο Βιργίλιος αποσκοπεί να αναδείξει την αντιστοιχία που υπάρχει ανάμεσα στις δυο μαρτυρίες. Σε επίπεδο φραστικό η επίκληση που απευθύνει ο Αινείας στις στάχτες της Τροίας και τη στερνή φλόγα των δικών του (στ. 431-434: *Iliaci cineres et flamma extrema meorum, | testor, in occasu vestro nec tela nec ullas | vitavisse vices, Danaum et, si fata fuissent | ut caderem, meruisse manu*) ανακκλεί τους στίχους 154-159 από το λόγο του Σίνωνα. Η χρήση του ρήματος *testor* και στις δυο περιπτώσεις (155 και 435) σε εμφαντική θέση (στην αρχή του στίχου) κατοχυρώνει το χαρακτηρισμό μαρτυρίας που έχουν οι δυο αφηγήσεις. Παράλληλα οι δυο αφηγητές - μάρτυρες βασίζουν την αλήθεια του περιεχομένου των αφηγήσεών τους στην επίκληση του θεϊκού δικαίου (157 και 158 *fas*, 433 *si fata fuissent*).

Ο Βιργίλιος αναδεικνύοντας την ομοιότητα ανάμεσα στις δύο αφηγήσεις δεν επιδιώκει να υπονομεύσει τον Αινεία στο ρόλο του ως αφηγητή-μάρτυρα αληθινών γεγονότων και ν' αμφισβητήσει το αληθινό περιεχόμενο της μαρτυρίας του. Ωστόσο η επισήμανση της ομοιότητας με την αφήγηση - μαρτυρία του Σίνωνα προοικονομεί τα ολέθρια αποτελέσματά που η αφήγηση - μαρτυρία του Αινεία θα έχει για τη Διδώ¹.

1. Ο Σίνων οικοδομεί τις σχέσεις εμπιστοσύνης με τον Πρίαμο και τους Τρώες οργανώνοντας την αφήγησή του ως μαρτυρία. Βέβαια στην περίπτωση του Σίνωνα η «μαρτυρία» χρησιμοποιείται ως ρητορική τεχνική για να προωθήσει την απάτη του. Αντίθετα ο Αινείας, μέσα στο αυτοβιογραφικό αφήγημα - μαρτυρία του δεύτερου βιβλίου, διηγούμενος την απάτη του Σίνωνα και των Ελλήνων αναδεικνύει τις Τρωικές αξίες της τιμότητας, ειλικρίνειας και ευπιστίας και έτσι κατοχυρώνει την αλήθεια της αφήγησής του. Ωστόσο, παρά την ειλικρινή βάση πάνω στην οποία οικοδομεί μια σχέση εμπιστοσύνης με τη Διδώ, αποδεικνύεται και αυτός, όπως ο Σίνων, *perfidus*. Ο W. Moskalew, «The Cyclops, Achaemenides and the presentation of the guest - host relationship in *Aeneid* 1-4», *Vergilius* 34 (1988), σ. 26 ορθά παρατηρεί πως η αφήγηση του Σίνωνα στην αρχή του δεύτερου βιβλίου και η αφήγηση του Αχαιμενίδα στο τέλος του τρίτου βιβλίου (στ. 588-654) θέτουν το πλαίσιο της αφήγησης του Αινεία. Συνεπώς η προσωπική μαρτυρία του Αινεία προσδιορίζεται ως προς το περιεχόμενό της και τα αποτελέσματά της σε σχέση με τις προσωπικές μαρτυρίες-αφηγήσεις του Αχαιμενίδα και του Σίνωνα αντίστοιχα: ως προς το περιεχόμενο είναι αληθής, όπως αυτή του Έλληνα Αχαιμενίδα τον οποίο οι Τρώες συναντούν εγκαταλελειμμένο στο νησί του Κύκλωπα Πολύφημου κατά την περιπλάνησή τους' ως προς τα αποτελέσματα είναι ολέθρια για τη Διδώ, όπως υπήρξε ολέθρια για τους Τρώες η αφήγηση ενός άλλου Έλληνα, του Σίνωνα.

Για τη σημασία και το ρόλο του επεισοδίου του Αχαιμενίδα καθώς και για τη σχέση αυτό του με του Σίνωνα βλ. Moskalew, *Vergilius* 34 (1988), σσ. 25-34 και κυρίως σσ. 26-27 και σ. 30. Βλ. ακόμη A.G. McKay, «The Achaemenides episode, Verg. Aen. III 588-691», *Vergilius* 12 (1966), σσ. 31-38· T.E. Kisney, «The Achaemenides Episode in Virgil's Aeneid III», *Latomus* 38 (1979), σσ. 110-24 και W. Moskalew, *Formular Language and Poetic Design in the Aeneid*, Leiden 1982, σσ. 123-24.

Η θεματική σχέση ανάμεσα στα επεισόδια του Σίνωνα και του Αχαιμενίδα αναδεικνύεται και από τη χρήση του μύθου του Φιλοκτήτη ως πηγής και στις δύο περιπτώσεις. Γι' αυτό βλ. M. Wigodsky, *Vergil and Early Latin Poetry*, Hermes Einzelschriften 24, Wiesbaden 1972, σ. 88.

SUMMARY

The Sinon Episode in Vergil's *Aeneid* II 57-198

The purpose of this article is to examine Sinon's speech in Vergil's *Aeneid* II 57-198 by focusing attention on Sinon's pretended status as a «testis - snperstes». J. Derrida's lecture *Témoignage et traduction* delivered at the *Institut français d'Athènes* is fundamental for understanding Sinon's status as a «testis - superstes».

The narrative of Sinon is skilfully punctuated by phrases which reveal it to be an eyewitness account, a testimony of a survivor of the terror due to Ulysses' violent behaviour. Sinon's status as a speaker who relives his past enacts his audience response of increasing involvement. The Trojans would thus be less likely to become suspicious of his rhetoric and mistrustful of his narrative as a whole.

Helen Gasti

